

OGÓLNOPOLSKI KONGRES BIBLIOTEK
WARSZAWA, 22-23 PAŹDZIERNIKA 2015

#KONGRESBIBLIOTEK

WWW.WIELOKULTUROWABIBLIOTEKA.ORG

FRSI FUNDACJA
ROZWOJU
SPOŁECZEŃSTWA
INFORMACYJNEGO

ORGANIZATOR

SBP
STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

PARTNERZY

POLITYKA

ngo.pl

PATRONI

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Kultura - Interwencje 2015.

Wkład własny ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności – „Wspieranie Programu Rozwoju Bibliotek 2015”.

CZĘŚĆ 1:
SCENA
RIUSZE

WIELOKULTUROWY KALENDARZ BIBLIOTEKI: WŁĄCZ RÓŻNORODNOŚĆ PRZEZ CAŁY ROK!

autorka: Maja Branka

Grupa docelowa: do przygotowania kalendarza oprócz osób pracujących w bibliotece można też włączyć użytkowniczkę i użytkowników – wówczas badanie potrzeb i diagnozę lokalną można przeprowadzać w jednorodnych grupach wiekowych (np. młodzież, dorośli, seniorzy).

Czas realizacji działania: od kilku do kilkunastu godzin – w zależności od tego, czy w proces planowania włączymy użytkowniczkę i użytkowników biblioteki.

CEL

Opracowanie rocznego planu działań na rzecz wielokulturowości wpisanych w kalendarz wydarzeń prowadzonych przez bibliotekę.

POTRZEBNE MATERIAŁY

- / Czas i przestrzeń do rozmowy.
- / Przegląd stron internetowych, lektura publikacji i gazet, rozmowy z mieszkańcami.

OSOBA PROWADZĄCA

- / Jest ciekawa i otwarta na nową wiedzę, ma gotowość wprowadzenia nowego tematu do działań biblioteki.
- / Zapoznana się z podręcznikiem Wielokulturowa biblioteka, a przede wszystkim z rozdziałem 4. Wdrażanie modelu wielokulturowej biblioteki [s. 75-109].

REKOMENDACJE

- / Zanim zaczniesz działać – przemyśl to.
- / Pamiętaj, że odpowiedzialne promowanie wielokulturowości to łączenie i przeplatanie dwóch perspektyw i ścieżek merytorycznych: równości i różnorodności.
- / Pamiętaj, że wielokulturowość w Polsce to dostrzeganie jednocześnie dwóch perspektyw: historycznej (mniejszości historyczne mieszkające tu od dawna) oraz współczesnej (migranci i uchodźcy, którzy przybywają obecnie do Polski i potrzebują wsparcia w zaadaptowaniu się do życia w nowych warunkach kulturowych i/lub religijnych).
- / Pamiętaj o czterech filarach wielokulturowej biblioteki 4W, opisanych w podręczniku „Wielokulturowa biblioteka” – kalendarz, który realizuje obie ścieżki to świetne narzędzie włączania, wzmacniania, współpracy i uwidaczniania grup mniejszościowych.
- / Uwważaj na stereotypy – niezwykle łatwo wpaść w pułapkę „cepeliady”, zwłaszcza przy ścieżce związanej z promocją różnorodności. Wyjaśnienie pojęcia „cepeliada” znajdziesz w podręczniku Wielokulturowa biblioteka, w rozdziale dotyczącym komunikacji i promocji [s. 53].

METODA: OPIS KOLEJNYCH KROKÓW DO WYKONANIA

Scenariusz pokazuje, w jaki sposób włączyć temat wielokulturowości w działanie biblioteki w sposób systematyczny i przez cały rok. To rozwiązanie dla tych bibliotek, które szukają pomysłu na przewodni temat swoich działań i wydarzeń. Proponowany scenariusz pokazuje, jak w czterech krokach zaplanować kalendarz wydarzeń biblioteki, których przewodnim tematem będą wielokulturowość, różnorodność oraz promocja równości i przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na narodowość i pochodzenie etniczne.

Krok 1: Idea kalendarza

Tworząc kalendarz, zakładamy, że na wielokulturowość składają się dwie uzupełniające się perspektywy, zwane dalej „ścieżkami”: (1) różnorodność – rozumiana jako uczenie się o innych kulturach i religiach czy też pokazywanie kultury własnej, (2) równość – rozumiana jako przeciwdziałanie stereotypom, uprzedzeniom i dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne, narodowe, wyznanie itp. Tworzenie wielokulturowego kalendarza polega na szukaniu pomysłów, w jaki sposób obie ścieżki uwzględnić w działaniach biblioteki przy okazji:

/ tradycyjnych świąt i zwyczajowych wydarzeń – w tym przypadku organizujemy znane wydarzenia w nowej formule i zastanawiamy się, co ma wspólnego wielokulturowość z Walentynkami czy Dniem Dziecka. W grudniu na przykład możemy tworzyć wielojęzyczne kartki świąteczne adresowane do mieszkających w Polsce historycznych mniejszości etnicznych (ścieżka różnorodność). W marcu natomiast – z okazji Dnia Kobiet – zorganizować spotkanie, podczas którego użytkownicy dowiedzą się o międzynarodowej genezie tego święta, poznając jego feministyczny i równościowy charakter (ścieżka równość). Dzień Kobiet może też być okazją do promowania twórczości pisarek z całego świata, a przy okazji pokazywania, jak wygląda świat kobiet w Nigerii, Indiach czy państwach arabskich (ścieżka różnorodność).

/ wydarzeń specjalnych – w tym przypadku organizujemy wydarzenie, którego biblioteka dotąd nie obchodziła. Takim wydarzeniem może być np. Światowy Dzień Uchodźcy (ustanowiony przez Organizację Narodów Zjednoczonych 20 czerwca), by uwrażliwiać i uczyć o potrzebach i perspektywie ludzi, którzy nawet jeżeli nie są naszymi sąsiadami (a to będzie się w najbliższym czasie zmieniać), to wciąż możemy mieć wpływ na to, w jaki sposób się o nich mówi (reagując na mowę nienawiści) i im pomagamy (wspierając określone organizacje, np. Fundację Ocalenie).

Krok 2: Potrzeby lokalne

Zastanów się, jakie widzisz wielokulturowe wątki w swoim otoczeniu – inaczej mówiąc, jakie są powody, żeby zająć się wielokulturowością w twojej bibliotece właśnie. Nie trzeba mieć specjalnych powodów – samo dowiadywanie się o innych ludziach i ich kulturach jest wystarczająco ciekawe, żeby to zrobić. Im więcej będziesz mieć rodzajów motywacji (o różnych motywacjach piszemy w podręczniku Wielokulturowa biblioteka na s. 78-82), tym więcej pomysłów na działania.

- / Przejrzyj gazety i lokalne serwisy. To zwykle dobre źródło, żeby dowiedzieć się, jakie są lokalne trudności i wyzwania związane z wielokulturowością (obawy przed uchodźcami? zniszczony kirkut? zniszczone dwujęzyczne tablice?). Raport nt. mowy nienawiści w Polsce [Mowa nienawiści: Raport z badań sondażowych, Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, 2014] wskazuje, że najbardziej szkalowaną grupą etniczną są muzułmanie. Niedawna dyskusja na temat przyjęcia do Polski uchodźców z Syrii pokazała, jak niewiele wiemy o tej religii i tym kraju – na pewno jest potrzeba, żeby się tym zająć.
- / Zapytaj użytkowników: Seniorów o to, jak wyglądała okolica przed wojną, kto był i zniknął z życia społeczności, czy też jak radzą sobie z emigracją własnych dzieci? Młodzież – czego potrzebuje, żeby bezpiecznie i odważnie czuć się w coraz bardziej globalnym świecie?
- / Zobacz, jacy nowi mieszkańcy pojawiają się w twoim mieście. Zapytaj imigrantów, uchodźców czy turystów, czego potrzebują, żeby im się dobrze mieszkało/odwiedzało twoje miasto?
- / Zastanów się nad lokalną historią: Co się często wspomina? A co znika z przestrzeni, a często i z pamięci mieszkańców? O tym, w jaki sposób przeprowadzić spotkanie z użytkownikami identyfikujące wielokulturowość lokalną, pisze Lena Rogowska w scenariuszu „Gdzie jest wielokulturowość?”.

Krok 3: Zasoby

Zanim zaczniecie planować poszczególne miesiące:

- / Zastanów się, jakie wielokulturowe zasoby masz w swoim otoczeniu. Czy są to pasjonaci lokalnej historii, osoba odznaczona medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, podróżnik, imigranci, przedstawiciele mniejszości etnicznej lub religijnej mieszkający w okolicy?
- / Przejrzyj zasoby internetowe. Kilka przydatnych stron internetowych podajemy w tym scenariuszu, kolejne znajdziesz na końcu publikacji Wielokulturowa biblioteka.
- / Nawiąż kontakt z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się tematyką wielokulturowości. Zwykle chętnie coś odpowiedzą, a często też poprowadzą zajęcia czy prześlą gotowe materiały.

Krok 4: Koncepcja i scenariusze wydarzeń

To najbardziej twórczy krok. Wypisz tradycyjne święta i spotkania, które zwykle organizujecie w ciągu roku, od stycznia do grudnia. Następnie poszukaj informacji nt. okolicznościowych dni związanych z wielokulturowością, np. wpisując w wyszukiwarce internetowej hasło „Międzynarodowe Dni i Tygodnie ONZ”. Spośród wszystkich wydarzeń (zobaczysz, jak wiele ich jest) wybierz te, które uważasz za najciekawsze, na których realizację macie pomysł i dostępne zasoby. Tutaj wasza twórczość jest nieograniczona. Baw się niejednoznacznością – w ramach Wielkanocy zorganizuj spotkanie nt. Wyspy Wielkanocnej i potraktuj to jako przyczynek do rozmowy o kolonializmie (link do gotowego scenariusza poniżej). Dzień Kobiet potraktuj jako Dzień Praw Kobiet i pokaż perspektywę globalną. Z okazji wakacji zrób spotkanie o odpowiedzialnej turystyce (inspiracje: <http://turystykaodpowiedzialnie.pl/>, <http://post-turysta.pl/> oraz obejrzyjcie wspólnie wystąpienie Marysi Złonkiewicz podczas TEDx Poznań o post-turystyce, nawiązujące również do literatury i twórczości Henryka Sienkiewicza (dostępne pod adresem: <https://youtu.be/YnDY4LpF8as>).

Krok 5: Harmonogram

To najłatwiejszy krok. Wpisz w kalendarz poszczególne wydarzenia i działania, np. w takiej formie, jak robimy to w tabeli poniżej. Dodanie kolumn „grupa docelowa” i „ścieżka” pozwoli ci kontrolować, czy organizujesz wydarzenia dla wszystkich grup wiekowych i czy dbasz o to, aby realizować obie ścieżki.

miesiąc	wydarzenie /działanie /idea	grupa docelowa	ścieżka: równość / różnorodność	potrzeby: wiedza, gość, materiały
luty (święto ruchome)	Chiński/Wietnamski Nowy Rok – poznanie zwyczajów grupy, mieszkającej w Polsce (Wietnamczycy)	wszystkie grupy użytkowników	różnorodność	Na podstawie scenariusza D. Cieślukowskiej ROK KOZY, ROK SMOKA – noworoczne warsztaty międzykulturowe według chińskiego kalendarza
14 lutego	Walentynki: kampania Nazywam się Miliard	dziewczynki i kobiety	równość	Materiały Fundacji Feminoteka, dostępne pod adresem: www.feminoteka.pl/nazywamsiemiliard/
kwiecień	Wyspa Wielkanocna – skąd wzięła się ta nazwa? Odkrycia geograficzne z perspektywy krajów „odkrywanych”. Czym jest kolonializm?	młodzież	równość	Informacje o Wyspie Wielkanocnej, np. te dostępne w Internecie (Wikipedia). Materiały Centrum Edukacji Obywatelskiej, dostępne pod adresem: www.ceo.org.pl/pl/globalna/news/kolonializm-z-innej--perspektywy

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI

- / M. Branka, D. Cieślukowska, Wielokulturowa biblioteka, Warszawa 2015 – publikacja dostępna pod adresem: wielokulturowabiblioteka.org/publikacja-wielokulturowa-biblioteka/.
- / Webinaria wprowadzające do Ogólnopolskiego kongresu bibliotek: Włącz różnorodność!, dostępne pod adresem: <http://bit.ly/1jPtM95> [kanał: www.youtube.com/bibliotekiorg, playlista: Webinaria z cyklu „Włącz różnorodność!”].
- / Publikacja poświęcona uczeniu o równości, przeciwdziałaniu dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne i płeć: Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski, red. M. Branka, D. Cieślukowska, Kraków 2010, dostępna pod adresem: ideazmiany.pl/wp-content/uploads/2013/07/Antydyskryminacja.pdf.
- / Portal Wirtualny Sztet!: www.sztetl.org.pl.
- / Strona Fundacji Forum na rzecz Różnorodności Społecznej: www.ffrs.org.pl.
- / Edukacyjne filmy dokumentalne z serii „Narracje migrantów” Fundacji Forum na rzecz Różnorodności Społecznej, dostępne pod adresem: www.youtube.com/user/NarracjeMigrantow.
- / Portal poświęcony przeciwdziałaniu mowie nienawiści: www.mowanienawisci.info.
- / Portal gromadzący wiedzę, materiały i inspiracje związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji: www.rownosc.info.
- / Inspiracje na temat twórczych metod pracy z młodzieżą – strona Stowarzyszenia Praktyków Kultury: www.praktycy.org.

ROK KOZY, ROK SMOKA – NOWOROCZNE WARSZTATY MIĘDZYKULTUROWE WEDŁUG CHIŃSKIEGO KALENDARZA

autorka: Dominika Cieślukowska

Grupa docelowa: dzieci (możliwość dostosowania do różnych grup wiekowych: przedszkolnej, wczesnoszkolnej, szkolnej) lub grupy rodzinne (udział w zajęciach dzieci wraz z rodzicami i/lub opiekunami). Pilotaż warsztatów był prowadzony w wielokulturowych grupach przedszkolnych.

Czas przygotowania: 4-5 godzin (w zależności od znajomości tematu i decyzji o zaangażowaniu informatorów kulturowych).

Czas realizacji: ok. 1,5-3 godziny (zależnie od złożoności scenariusza, np. z poczęstunkiem czy bez).

CELE

Cel bezpośredni: zapoznanie osób uczestniczących ze zwyczajami i tradycjami związanymi z obchodami Nowego Roku w innej kulturze niż polska.

Cele pośrednie:

- / uświadamianie, że poszczególne święta obchodzone są w różnych kulturach i religiach nie tylko w odmienny sposób, lecz także w innym czasie; pokazanie różnych kalendarzy, jakimi posługują się ludzie,
- / budowanie postawy otwartości i ciekawości,
- / zmniejszanie etnocentryzmu.

POTRZEBNE MATERIAŁY I ORGANIZACJA PRZESTRZENI

W trakcie warsztatów:

- / PRZYWITANIE I WPROWADZENIE W TEMAT: karton stylizowany na paczkę i przedmioty związane z obchodami Nowego Roku w Chinach (np. lampion, kadzidła, czerwona koperta na symboliczny prezent pieniężny, słodczyce noworoczne, pałeczki, znak szczęścia FU);
- / TRADYCJE NOWOROCZNE: książki tematyczne;
- / NOWOROCZNE DEKORACJE: materiały plastyczne, wydruk znaku szczęścia FU;
- / NOWOROCZNY TANIEC SMOKA: smok z kartonu, wstążek itp., muzyka i/lub nagrania z YouTube;
- / POCZĘSTUNEK: pałeczki, poczęstunek (np. chipsy krabowe, orzeszki, makaron, pierogi);
- / ZADANIE-PREZENT: tabela z latami do określania znaku zodiaku, znaki zodiaku do kolorowania i/lub horoskopy.

Przed warsztatami: W ramach przygotowania dobrze porozwieszać w sali dostępne w Internecie na wolnej licencji zdjęcia z Chin – najlepiej współczesne, pokazujące zarówno tradycyjne, jak i nowoczesne oblicze tego kraju.

Po warsztatach: Powstałe dekoracje (smoki, sznury lampionów, wiatraki, znaki zodiaku) – uzupełnione o krótkie informacje o Chińskim Nowym Roku i o znaczeniu poszczególnych elementów dekoracji – warto pozostawić w przestrzeni biblioteki przez symbolicznie 14 dni (tyle trwają pełne obchody Chińskiego Nowego Roku). Można też przygotować małą wystawę literatury związanej z tym tematem. Dzięki temu uwidoczniła zostanie kultura mniejszości, a z materiałów skorzystają też osoby odwiedzające bibliotekę.

OSOBA PROWADZĄCA

- / Ma w sobie ciekawość, otwartość na nową wiedzę i gotowość do wprowadzenia nowego tematu do działań biblioteki.
- / Zapoznała się z podręcznikiem Wielokulturowa biblioteka, a przede wszystkim z rozdziałem 4: Wdrażanie modelu wielokulturowej biblioteki.
- / Posiada podstawową wiedzę o Chinach i o wybranych aspektach związanych z obchodami Nowego Roku.

METODA

Scenariusz ten pokazuje, w jaki sposób włączyć nową – znaczącą dla wielu kultur – datę w kalendarz obchodów świąt w bibliotece. To propozycja dla tych bibliotek, które szukają pomysłu na ciekawe i niesztampowe działania kierowane do wszystkich użytkowników. Działanie to szczególnie rekomendujemy w tych bibliotekach, gdzie społeczność lokalną i/lub społeczność użytkowników biblioteki tworzą osoby z innych kultur niż polska, obchodzące Nowy Rok w innych terminach/w odmienny sposób.

Schemat przygotowania wydarzenia wpisuje się w schemat planowania całorocznego programu działań bibliotecznych według kalendarza wielokulturowego przedstawiony w scenariuszu Wielokulturowy kalendarz biblioteki: Włącz różnorodność przez cały rok! Mai Branki.

Krok 1: Idea różnych kalendarzy (np. księżycowego, słonecznego, księżycowo-słonecznego) i różnych terminów Nowego Roku.

W różnych kulturach i religiach obowiązują alternatywne wobec gregoriańskiego kalendarze. W kalendarzach tych nie tylko możemy znaleźć inne, czasem nieznanne nam święta, lecz także zauważyć, że Nowy Rok bywa obchodzony w innym dniu niż do tego przywykliśmy, stosując własny kalendarz. Zorganizowanie obchodów Nowego Roku kilka razy w roku, zgodnie z różnymi kalendarzami, może skutecznie otwierać na różnorodność i niwelować etnocentryczny, naznaczony własną kulturą sposób myślenia o świecie. Przykładem takich obchodów może być Chiński Nowy Rok.

Chiński Nowy Rok przypada w pierwszych miesiącach polskiego kalendarza (między styczniem a marcem – data jest ruchoma, gdyż kalendarz opiera się na precyzyjnej obserwacji wysokości słońca oraz faz księżyca). Chiński kalendarz składa się z cykli reprezentowanych m.in. przez liczbę 12. Stąd w chińskim horoskopie 12 zwierząt. Poszczególne znaki zodiaku są przyporządkowane do roczników i są opiekunami tych osób, które w danym roku przyszły na świat. Obecnie trwa rok owcy/kozy (od 19 lutego 2015 do 7 lutego 2016 według kalendarza gregoriańskiego), następne lata będą obchodzone jako lata: mały, koguta, psa, świni, szczura, bawołu, tygrysa, królika i smoka.

Krok 2: Potrzeby środowiska.

W miarę swoich możliwości sprawdź, czy wśród użytkowników biblioteki są osoby obchodzące Nowy Rok w inny sposób lub w innym terminie niż ludzie z kultury dominującej. Możesz na początku lub pod koniec roku zawiesić w bibliotece skrzynkę i poprosić o wrzucanie do niej kartek z datami i nazwami ważnych dla użytkowników świąt i dni kalendarza. Taka pośrednia metoda pozwoli ci zbadać środowisko lokalne we wrażliwy kulturowo i dyskretny sposób. Ludzie pytani wprost o religię czy pochodzenie mogą czuć się niezręcznie, pamiętajmy też, że nie mają obowiązku odpowiadać na takie pytania. Ustawa o mniejszościach etnicznych i narodowych gwarantuje każdej osobie z mniejszości prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako przynależnej bądź nienależącej do mniejszości i nikt nie może być obowiązany inaczej, niż na podstawie ustawy, do ujawnienia swojej przynależności do mniejszości, swojego pochodzenia, języka, religii. Co prawda przepisy regulują tę kwestię tylko w stosunku do ustawowo wyróżnionych mniejszości etnicznych, narodowych i językowych, ale przez analogię przepisy te mogą być odnoszone do wszystkich grup.

Niezależnie od tego, jakie mniejszości kulturowe obecne są w otoczeniu biblioteki, obchody różnych „Nowych Roków” mogą być organizowane także dla grupy dominującej – w celach edukacyjnych, poznawczych. Z jednej strony czymś naturalnym wydawałoby się zorganizowanie wydarzenia związanego ze świętem charakterystycznym dla zidentyfikowanej mniejszości dla tej właśnie grupy. Z drugiej strony – może być też tak, że przyniesie to efekt stygmatyzujący, a na pewno wyróżniający daną grupę. Osoby w grupach mniejszościowych przyjmują różne strategie – niektórzy, żyjąc w nowym kraju (w kulturze dominującej), w grupie mniejszościowej obchodzą święta obu tradycji (integracja); inni pozostają przy swoich świątach (separacja); a znajdują się też tacy, którzy na tyle zasymilują się z kulturą większości, że będą obchodzić jedynie święta charakterystyczne dla grupy dominującej, czasem wypierając się swoich korzeni. Zorganizowanie wydarzenia wokół święta mniejszościowego dla tych ostatnich nie będzie spełniało tej samej funkcji, co dla dwóch pierwszych grup i może nawet postawić tę ostatnią grupę w niezręcznej, niechcianej sytuacji.

W grupach, w których prowadzony był pilotaż opisywanych warsztatów, uczestniczyło – poza dziećmi polskimi – kilkoro Wietnamczyków oraz pojedyncze dzieci, których rodzice pochodzili z innych krajów (Białoruś, Ukraina, Etiopia, Szkocja). W pierwszym roku programu wielokulturowego zdecydowano się zorganizować warsztaty z okazji Lunarnego Nowego Roku, bazując na narracji o Chińskim Nowym Roku (Chun Jie). Chiński Nowy Rok z jednej strony podobny jest do wietnamskiego święta z tej samej okazji (Tet), z drugiej strony jednak nieco się od niego różni, co sprawiło, że dla każdego dziecka w grupie wydarzenie to miało wartość poznawczą. Dla wszystkich dzieci, niezależnie od pochodzenia, zajęcia wokół tego święta okazały się bardzo atrakcyjne i uruchomiły pożądane reakcje: dzieci o różnym pochodzeniu zaczęły mówić o swoich tradycjach (przywoływano tradycje prawosławną, etiopską, ale i regionalną – obecną w innych częściach Polski, gdzie mieszkają babcie i dziadkowie części dzieci), odkrywając podobieństwa i różnice. Dzieci o wietnamskim pochodzeniu w bezpiecznych warunkach ujawniały swoją tożsamość na tyle, na ile chciały. Niektóre dzieci wprost mówiły, że u nich święto to obchodzono niegdyś dokładnie tak samo, inne mówiły o tym, że tak świętują ich dalsze rodziny, np. te w Wietnamie. Były też dzieci, które podkreślały, że to dla nich nowy i bardzo ciekawy temat.

Krok 3: Zasoby i przygotowania

Zanim zaczniesz planować konkretny scenariusz, zastanów się:

- / jakie wielokulturowe zasoby masz w swoim otoczeniu: podróżnika, pasjonata zajmującego się tematyką wielokulturowości czy kulturą chińską lub wietnamską, przedstawiciela innej kultury, kogoś, kto jest blisko związany z daną kulturą (np. jego dzieci wyemigrowały bądź opiekuje się dziećmi w rodzinie wielokulturowej)?
- / gdzie szukać informacji o święcie: bezpośrednio od informatorów kulturowych (przedstawicieli danej kultury lub osób zawodowo czy hobbistycznie zajmujących się daną kulturą), z literatury przedmiotu i literatury pięknej, z Internetu (informacje o innych źródłach znajdziesz na końcu tego scenariusza oraz na końcu publikacji Wielokulturowa biblioteka).
- / gdzie szukać materiałów, przyborów, atrakcyjnych pomocy: zidentyfikuj sklepy internetowe z azjatyckimi wyrobami i jedzeniem, by kupić np. przekąski, pączeczki do jedzenia, dekoracje noworoczne (np. lampiony); znajdź strony internetowe z inspiracjami i materiałami do wydrukowania.

Krok 4: Koncepcja i scenariusz wydarzenia

Koncepcja proponowanego warsztatu została już po części opisana. Warsztat ma z jednej strony przedstawiać tradycje i zwyczaje związane z obchodami Chińskiego Nowego Roku, z drugiej strony – zaktywizować dzieci do szukania podobieństw i różnic nie tylko między polskim i chińskim świętem, lecz także między innymi znanymi im obrzędami. Ma zachęcić je do opowiadania o swoich korzeniach i rodzinnych tradycjach. Warto pomyśleć o zorganizowaniu warsztatu w wersji rodzinnej – rodzice czy opiekunowie mogą pomóc dzieciom rozwijać wątek pochodzenia, odkrywać nieznane im jeszcze aspekty rodzinnych tradycji.

Pilotażowe zajęcia były prowadzone przez przygotowaną do tematu Polkę, po konsultacjach z Chińczykami, z wykorzystaniem autentycznych przedmiotów przywiezionych przez podróżnika z Chin.

Zarys scenariusza – inspiracje:

PRZYWITANIE I WPROWADZENIE W TEMAT (5 min.)

Pilotażowy warsztat zdecydowano się rozpocząć, opowiadając na wstępie historię dziewczynki, która urodziła się w Polsce i tu żyje, ale ma babcię, która mieszka daleko od Polski, w Chinach. Osoby uczestniczące otrzymały karton stylizowany na paczkę, która rzekomo przyszła od babci z Chin, a w której znalazły się rekwizyty ważne dla obchodów Nowego Roku w Chinach.

TRADYCJE NOWOROCZNE (2 x po 15 min.)

Część A: Osoby uczestniczące wyjmują z paczki przedmioty i zgadują, czym jest dany przedmiot i do czego służy. To etap zdobywania wiedzy połączony z aktywnością ruchową i ćwiczeniem skojarzeń. Dzieci zgadują i szukają trafnych odpowiedzi, na które są ostatecznie naprowadzane przez osobę prowadzącą lub informatora kulturowego. Każdy przedmiot (np. lampion, kadziła, czerwona koperta na symboliczny prezent pieniężny, słodczyce noworoczne, pączeczki, znak szczęścia FU) wprowadza w inny aspekt kultury i obchodów święta, wprowadza w jego atmosferę. Przedmioty z paczki powinny w miarę możliwości znaleźć swoje miejsce w przestrzeni sali, np. znak szczęścia FU można zawiesić na drzwiach, w innym miejscu – powiesić lampion.

Część B: Pogłębienie wiedzy o tradycjach – przeczytanie wspólnie z dziećmi książeczki na temat danego święta czy danej kultury (np. opowiadań chińskiego autora o Nowym Roku, z ilustracjami ukazującymi chińską tradycyjną rzeczywistość – publikacje Wydawnictwo Olesiejuk). Można pomyśleć też nad przedstawieniem opowieści w formie teatru cieni, który wywodzi się z kultury chińskiej.

NOWOROCZNE DEKORACJE (30 min.)

Zaangażowanie osób uczestniczących w zajęcia plastyczne. Przygotowanie prac służących do udekorowania przestrzeni, takich jak: chiński smok (wyklejanka – kolaż przygotowany w oparciu o szablon smoka do pokolorowania), lampiony z kolorowego papieru (powieszenie całego sznura lampionów), znaki zodiaku i zwierzę-patron danego roku (podczas pilotażowego warsztatu przygotowaliśmy kozy z talerzy papierowych, papieru i wełny), wiatraczki symbolizujące wianie wiatru przynoszącego szczęście itp. Na koniec – wypełnienie przestrzeni publicznej, wejścia i samej sali bibliotecznej przygotowanymi dekoracjami.

NOWOROCZNY TANIEC SMOKA – (15 min.)

Przeprowadzenie prostego układu tanecznego przy chińskiej muzyce. Zarówno na etapie przygotowań, jak i w trakcie zajęć można wykorzystać dostępne na YouTube nagrania tańca smoka. Samego smoka można przygotować wcześniej lub w trakcie warsztatu.

POCZĘSTUNEK – (20 min.)

W miarę możliwości warto zaproponować skromny poczęstunek (choćby chipsy krabowe lub słone orzeszki), w trakcie którego osoby uczestniczące będą mogły spróbować posługiwania się pałeczkami (w sklepach internetowych dostępne są pałeczki drewniane w niskich cenach i nieco droższe pałeczki plastikowe do nauki jedzenia pałeczkami – wariant lepszy dla dzieci). Można też przygotować potrawę z długim makaronem – w Chinach spożywa się go w Nowy Rok, jako symbol długiego życia (spaghetti do Włoch przywiózł Marco Polo ze swojej wyprawy do Chin). Innym daniem, które można podać, są pierogi (nawet te polskie) z racji, że pierogi – choć obecne w wielu kulturach – mają swój chiński rodowód. To element całego wydarzenia, w który warto ze wszelkich miar zaangażować wielokulturową społeczność. Jeśli znasz osoby pochodzenia azjatyckiego, zaprosz je i zachęć do przygotowania typowych potraw.

DALSZE KROKI (5 min.)

Prezentacja książek opowiadających o temacie (dostępnych w bibliotece lub nie), do dalszych, samodzielnych poszukiwań.

POŻEGNANIE I ZADANIE-PREZENT (5 min.)

Każdy na pożegnanie ustala, spod jakiego chińskiego znaku zodiaku jest (na podstawie tabel udostępnianych w Internecie), i otrzymuje wydruk tego znaku w formie kolorowanki (dla dzieci) lub horoskopu (dla starszych dzieci i dorosłych).

REKOMENDACJE

- / Pamiętaj, że odpowiedzialne promowanie wielokulturowości to łączenie i przeplatanie dwóch perspektyw i ścieżek merytorycznych: równości i różnorodności. UNIKAJ ZATEM STEREOTYPÓW, ZBYT POWIERZCHOWNYCH SKOJARZEŃ, WPROWADZAJ NIEOCZYWISTE PRZYKŁADY (np. podczas poczęstunku podaj makaron zamiast ryżu).
- / Balansuj między pokazywaniem podobieństw i różnic (chiński smok i wiatraczki; chipsy, ale krabowy smak itp.) – zbyt dużo podobieństw i/lub porównywanie wszystkiego do własnej kultury wzmacnia etnocentryzm, zbyt dużo różnic oddala psychologicznie kulturę, zmniejsza gotowość poznania, wchodzenia w interakcje.
- / Pamiętaj, że podobny warsztat – bazując na schemacie scenariusza – możesz zrobić z okazji innych świąt, obchodów Nowego Roku w innych kulturach i religiach. Chiny posłużyły tu z jednej strony za przykład, ale z drugiej strony były świadomym wyborem i odpowiedzią na diagnozę środowiska, w którym prowadzony był pilotażowy warsztat.
- / Zapraszaj do przygotowań i uczestnictwa osoby z kultury, której święto chcesz pokazać – być może ich pomysły będą zupełnie inne, wniosą ważną dla nich perspektywę, dzięki czemu warsztat będzie jeszcze bardziej wiarygodny i autentyczny. Nie zakładaj, że osoby te samodzielnie przygotują warsztat/obchody święta. Bycie przedstawicielem kultury nie oznacza automatycznie bycia ekspertem/edukatorem. Stwarzaj możliwości różnych sposobów angażowania się: od przygotowania scenariusza przez przyniesienie gadżetu z danej kultury lub swojej ulubionej potrawy po obecność.
- / Zaplanuj promocję wydarzenia we wrażliwy kulturowo sposób – więcej o tym dowiesz się z webinarium „Promocja wrażliwa na wielokulturowość”, dostępnego na YouTube: <https://youtu.be/4t-Hh78-2fA>.

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI

WPROWADZENIE W EDUKACJĘ MIĘDZYKULTUROWĄ ORAZ DO IDEI WIELOKULTUROWEJ BIBLIOTEKI:

- / M. Branka, D. Cieślukowska, Wielokulturowa biblioteka, Warszawa 2015 – publikacja dostępna pod adresem: wielokulturowabiblioteka.org/publikacja-wielokulturowa-biblioteka/
- / Webinaria wprowadzające do Ogólnopolskiego kongresu bibliotek: Włącz różnorodność!, dostępne pod adresem: <http://bit.ly/1jPtM95> [kanał: www.youtube.com/bibliotekiorg, playlista: Webinaria z cyklu „Włącz różnorodność!”]
- / Scenariusze zamieszczone w niniejszej publikacji autorstwa Mai Branki (Wielokulturowy kalendarz biblioteki) i Olgi Stobieckiej-Rozmiarok (Jak w domu).
- / Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski, red. M. Branka, D. Cieślukowska, Kraków 2010.

WIEDZA NT. CHIŃSKIEGO NOWEGO ROKU:

- / P. Finy, Biała księżniczka i Złoty Smok, Wydawnictwo Namas, 2011.
- / L. Jian Rok Smoka. Opowiadania, zwyczaje, symbole i święta, Wydawnictwo Olesiejuk Sp. z o.o., 2013.
- / S. Tang, Obchodzimy chińskie święta. Zbiór opowiadań i przepisów kulinarnych, Wydawnictwo Olesiejuk Sp. z o.o., 2013.
- / S. Tang, Świętowanie chińskiego Nowego Roku, Wydawnictwo Olesiejuk Sp. z o.o., 2013.
- / Żółty smok. Baśnie chińskie, Praca zbiorowa, Media Rodzina, 2008.

INSPIRACJE DO PRAC PLASTYCZNYCH:

- / www.activityvillage.co.uk/chinese-new-year
- / www.pinterest.com (w wyszukiwarkę wpisać: chinese-new-year lub chinese-new-year-craft)

GDZIE JEST WIELOKULTUROWOŚĆ?

autorka: Lena Rogowska

Grupa docelowa: młodzież/seniorzy/nowi użytkownicy lub inne grupy skupione wokół biblioteki (np. Dyskusyjne Kluby Książki).

Grupa: do 20 osób.

Czas przygotowania: kilka dni.

Czas realizacji działania: 2 godziny.

CELE

- / Budowanie tożsamości lokalnej opartej na wielokulturowości, poznawanie lokalnej historii;
- / Wprowadzenie tematu wielokulturowości do biblioteki;
- / Wprowadzenie do przeprowadzenia lokalnej diagnozy wielokulturowej.

POTRZEBNE MATERIAŁY

- / Duża mapa miejscowości (najprościej jest wyświetlić z projektora na dużą płachtę szarego papieru mapę, a następnie odrysować ją; przygotowywanie mapy może być też działaniem realizowanym razem z osobami uczestniczącymi).
- / Informacje dotyczące mniejszości zamieszkujących region (poszukując danych liczbowych można skorzystać np. z danych GUSu).

OSOBA PROWADZĄCA

- / Zna historię lokalną miejscowości.
- / Wie, czym jest wielokulturowość.

METODA: OPIS KOLEJNYCH KROKÓW DO WYKONANIA

Warsztat zaprojektowany jest dla grupy, której członkowie już się znają. Jeśli chcesz przeprowadzić ten warsztat dla osób, które się nie znają – warto zacząć od krótkiego ćwiczenia integracyjnego.

Wstęp – skąd się tutaj wzięłam/wziąłem?

15'

Opowiedz, na czym będzie polegał warsztat i dlaczego biblioteka zajmuje się tematem wielokulturowości. Następnie – ponieważ poszukiwanie wielokulturowości można zacząć od siebie – zaproponuj „rundkę”.

Każda osoba odpowiada na pytania: Jak się znalazła w tym mieście/miejscowości? Czy jej rodzina mieszka tu od wielu pokoleń? A może jest przedstawicielką pierwszego pokolenia mieszkańców tego miasta? Po odsłuchaniu odpowiedzi osoba prowadząca warsztat podsumowuje je i odnosi do wielokulturowości.

Warto podkreślić, że za każdym z nas stoi jakaś wielokulturowa historia, pochodzimy z różnych stron świata, kiedyś nasi przodkowie czuli się w tym miejscu nowi, przyjezdni. Jeśli w wypowiedziach pojawiły się wątki wielokulturowe (np. wspomnienia dotyczące grup, które już nie mieszkają w miejscowości, albo rodzinnych pamiątek pochodzących z różnych stron świata) warto je podkreślić.

Czym jest wielokulturowość?

10'

Osoba prowadząca zadaje pytanie o skojarzenia osób uczestniczących związane z wielokulturowością. Wypisuje wszystkie pojawiające się skojarzenia na dużej, widocznej dla wszystkich kartce (np. na flipcharcie). Następnie podsumowuje zebrane skojarzenia i podaje definicję wielokulturowości.

W poszukiwaniu wielokulturowości

45'

Osoby uczestniczące dzielą się na 3-4 mniejsze grupy (np. 5-osobowe). Każda grupa ma za zadanie zapisać na dużych kartkach jak najwięcej lokalnych przejawów wielokulturowości. Interesuje nas zarówno przeszłość, jak i teraźniejszość.

Pytania pomocnicze dla grup:

- / Kto tworzył naszą miejscowość? Jakie grupy zamieszkiwały ten region?
- / Co architektura mówi nam o przeszłości?
- / Gdzie można spotkać przedstawicieli innych kultur/narodów (np. szkoła, bazar, przychodnia, gospodarstwa rolne)?
- / Jakie symbole i miejsca (np. bary, restauracje) są wielokulturowe?
- / Czy zamieszkują tu mniejszości narodowe i etniczne już od dawna żyjące w Polsce (np. Łemkowie), czy nowo przybyli uchodźcy lub migranci ekonomiczni (np. z Wietnamu lub Ukrainy)?

Można też zwrócić uwagę na tygodnie narodowe w niektórych sklepach (np. tydzień francuski, hiszpański) i charakterystyczne dla danych regionów czy krajów produkty spożywcze, nazwy ulic i placów (obecne i historyczne), patronów szkół itd.

Po zakończeniu pracy grupy prezentują sobie nawzajem jej efekty.

Osoba prowadząca podsumowuje zebrane informacje i uzupełnia je o dane, które się nie pojawiły.

W tym miejscu warto przytoczyć dane liczbowe (np. jaki procent mieszkańców stanowiła tu przed wojną społeczność żydowska, jaki procent mieszkańców stanowią dziś grupy mniejszościowe).

Warto wspólnie się zastanowić, co w przypadku naszej miejscowości/regionu oznacza „wielokulturowość”? Termin ten można też rozumieć szerzej – odnosić go nie tylko do różnych religii czy narodów, ale też różnych stylów życia, subkultur itd.

Mapa, czyli co lubię

35'

Na dużej, wcześniej przygotowanej mapie miejscowości zaznaczcie wielokulturowe miejsca. Następnie porozmawiajcie o tym, co lubicie w tych miejscach, co jest dla Was w nich ciekawe. Pojawiające się określenia można również dopisać do mapy (np. smakowicie pachnie – przy barze z kebabami; piękna architektura – przy starej żydowskiej kamienicy; jest tanio – przy targowisku, na którym sprzedają obcokrajowcy; imponująca biografia – przy nazwie ulicy Zamenhofa).

Ciekawość

15'

Już wcześniej, w trakcie rozmawiania o wielokulturowym mieście, mogły się pojawić różne pytania. Takie jak: Skąd wiadomo, że w tej kamienicy mieszkali Żydzi? Dlaczego Czeczeni sprzedają na targu jogurty? Jak się mieszka Ukraińcom w naszej miejscowości? Co to jest „kimchi”?

Na koniec warsztatu warto zebrać wszystkie pytania, które przychodzą osobom uczestniczącym do głowy. Zebrane pytania mogą być inspiracją do kolejnych wielokulturowych działań biblioteki. Dzięki temu działania te będą odpowiedzią na rzeczywiste potrzeby i zainteresowania użytkowników.

Zaproponuj rundkę kończącą warsztat: daj osobom uczestniczącym 3 minuty na zastanowienie się i zapisanie pytania; następnie każda osoba mówi, czego chciałaby się dowiedzieć o lokalnej wielokulturowości.

REKOMENDACJE

Warsztat może być punktem wyjścia do serii spotkań wielokulturowych. Dobrym rozwinięciem warsztatu jest np. wielokulturowy spacer. Spacer może być związany z współczesną lub historyczną wielokulturowością miejscowości. Możecie wspólnie przejść po okolicy, uważnie się jej przyglądając, fotografując wielokulturowe przestrzenie i rozmawiając z ludźmi pochodzącymi z różnych kultur. Spacer po miejscowości można też połączyć z wyszukiwaniem nazw ulic nawiązujących do wielokulturowości. Dobrym pomysłem może być np. poszukiwanie ulic nazwanych na cześć osób wywodzących się z innych kultur, połączone ze zbieraniem informacji na temat tych postaci. Zdjęcia lub nagrane w trakcie spaceru wywiady mogą być ciekawym uzupełnieniem mapy – warto je później wyeksponować w bibliotece.

Zrobione przy okazji spaceru zdjęcia mogą też posłużyć do projektowania plakatów i zaproszeń na kolejne wydarzenia wielokulturowe w bibliotece.

Wielokulturowe dziedzictwo może być niewidoczne, jeśli nie wiadomo, jak go szukać. Spacer można poprzedzić spotkaniem z ekspertem, który np. opowie o znaczeniu różnych motywów w lokalnej architekturze i o tym, jak szukać wielokulturowych śladów (np. żydowskich kuczek albo balkonów z miejscem do wstawiania szabasowych świec).

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI:

/ podręcznik „Wielokulturowa biblioteka”, dostępny pod adresem:
wielokulturowabiblioteka.org/publikacja-wielokulturowa-biblioteka/;

/ portal rownosc.info (znajdziesz tu m.in. definicję wielokulturowości);

/ portal Wirtualny Sztetl (www.sztetl.org.pl) – źródło informacji o lokalnej historii polskich Żydów;

/ nagranie webinarium „Promocja wrażliwa na wielokulturowość”, dostępne na YouTube:
<https://youtu.be/4t-Hh78-2fA>

/ nagranie webinarium „Jak się uczyć o wielokulturowości w bibliotece”, dostępne na YouTube:
<https://youtu.be/5RTJhRJWzBY>

ODCZAROWAĆ AFRYKĘ - JAK CZYTAĆ WSPÓŁCZESNE KULTURY AFRYKAŃSKIE?

autorka: Karolina Marcinkowska / AFRICA REMIX

Grupa docelowa: młodzież licealna, studenci, dorośli, seniorzy.

Grupa: nie więcej niż 20 osób.

Czas przygotowania sali: ok. 15 minut.

Czas realizacji działania: 1,5 godziny.

„LUDZIE JEŹDŹĄ DO AFRYKI PO TO,
BY ZOBACZYĆ TO, CO MAJĄ W GŁOWACH,
A NIE TO, CO MAJĄ PRZED OCZAMI.”
/ CHINUA ACHEBE

Czy tak się dzieje?

Gdzie i dlaczego?

CELE

- / uświadomienie na języku, jakim posługujemy się, mówiąc o Afryce (w prasie, literaturze, polityce): stosowane słowa i terminy często narzucają stereotypowe postrzeganie wielu zjawisk i określoną, najczęściej „egzotyczną” ich interpretację („tradycyjne” kultury, „ludy”, „szamani”, itp.);
- / przybliżenie sylwetek i twórczości Chimamandy Ngozi Adichie i Alaina Mabanckou – pochodzących z dwóch regionów Afryki: Nigerii i Kongo (z uwzględnieniem specyfiki języka, tematyki poruszanej w książkach, bohaterów);
- / uświadomienie na różnorodność i bogactwo kulturowe kontynentu afrykańskiego na przykładzie krajów (i miast), z których pochodzą pisarze;
- / przekazanie informacji dotyczących kultury współczesnej i miejskiej w obu krajach (Nigeria, Kongo).

JAK ZREALIZOWAĆ DZIAŁANIE? PRZEBIEG SPOTKANIA

Wprowadzenie do spotkania: dlaczego warto mówić o literaturze afrykańskiej, dlaczego warto poznawać różne punkty widzenia. 10'

Pokaz filmowy wykładu Chimamandy Ngozi Adichie „Niebezpieczeństwo jednej historii”. 20'

Dyskusja o filmie i o stereotypach dotyczących Afryki: jakie masz skojarzenia, kiedy słyszysz hasło „Afryka”? Działanie warsztatowe: zapisujemy na dużej kartce nasze skojarzenia, grupujemy je według tematów (np. przyroda, „atmosfera”, uczucie, zjawisko) i wyciągamy wnioski. 25'

Wprowadzenie w twórczość obu pisarzy. Życiorysy, utożsamianie się z subkulturą czy ideą (Mabanckou – subkultura Sapeur, Adichie – feministka), język literacki, bohaterowie. 20'

Przybliżenie kontekstu kulturowego krajów, z których pochodzą pisarze (metoda do wyboru: krótkie filmy dokumentalne np. o subkulturze Sapeur, pokaz zdjęć z miast afrykańskich, ciekawostki dotyczące Nigerii – np. przemysłu filmowego Nollywood czy oralności w kulturach współczesnych). 25'

UWAGA: Według podobnego schematu można stworzyć inne spotkania, wychodząc od twórczości innych pisarzy/pisarek afrykańskich.

POTRZEBNE MATERIAŁY

/ Wykład Chimamandy Ngozi Adichie: Niebezpieczeństwo jednej historii (ang. The Danger of a Single Story), dostępny na YouTube: <https://youtu.be/D9Ihs241zeg> (polskie napisy włączysz klikając w ikonkę ustawień, a następnie w „Napisy”) i na stronie TED: http://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story (polskie napisy włączysz klikając w „Subtitles” i wybierając język polski).

/ Jeden z filmików w serwisie YouTube obalający stereotypy dotyczące Afryki lub przybliżający subkulturę Sapeur albo wybrane zdjęcia miast afrykańskich (linki poniżej).

/ Dostępne w bibliotece książki (do wyboru):
Chimamandy Ngozi Adichie: Fioletowy Hibiskus [2003], Połówka złotego słońca [2009], To coś na twojej szyi [2011], Amerykaana [2014];
Alaina Mabanckou: African Psycho [2003], Black Bazar [2009], Jutro skończę dwadzieścia lat [2010], Kielonek [2005].

/ Organizacja przestrzeni: krzesła ustawione w okręgu lub w rzędach (do oglądania filmu), prosty ekran/biała ściana, rzutnik i komputer, duża kartka do zapisywania skojarzeń. Na stoliku – książki obu autorów i ew. innych autorów i autorek afrykańskich.

OSOBA PROWADZĄCA

Osoba prowadząca spotkanie powinna przeczytać co najmniej jedną książkę każdego z autorów, recenzje innych ich książek, obejrzeć wykład Chimamandy Ngozi Adichie, zapoznać się ze stronami internetowymi obu pisarzy, przygotować materiały dodatkowe (np. filmy, zdjęcia, inne książki). Warto przeczytać krótki, ironiczny tekst Binyavangi Wainainy, dostępny online: „Jak pisać o Afryce”.

REKOMENDACJE:

- / Należy zwracać uwagę na to, że kultura poszczególnych krajów afrykańskich różni się bardzo od siebie: **nie ma tworu, który by się nazywał „kulturą afrykańską”**.
- / Warto uwrażliwić na **znaczenie słowa „tradycja”** czy „kultury tradycyjne” w odniesieniu do Afryki. Nie mylić ze znaczeniem słowa „folklor” czy „to, co było”. Tradycja jest też dynamiczna, łączy w sobie elementy różnych kultur, poddana jest wpływom globalizacji. Oczywiście, tradycja nie traci przez to na wartości, nie jest mniej „autentyczna” – wręcz przeciwnie (patrz: tekst „Jak pisać o Afryce” Binyavanga Wainaina).
- / Warto podkreślać, że omawiani autorzy piszą **w jednym z języków urzędowych** – pokolonialnych Nigerii i Demokratycznej Republiki Kongo (Adichie – po angielsku, który jest językiem urzędowym w Nigerii, ale funkcjonuje tam 520 języków; Mabanckou – po francusku, w języku oficjalnym Demokratycznej Republiki Kongo, w którym używa się ok. 240 języków; można przytoczyć słynne zdanie Mabanckou: „To nie ja mam problem z językiem francuskim, tylko język francuski ma problem ze mną.”).
- / Należy przełamywać stereotyp dotyczący Afryki jako „raju safari” i „ludów” zamieszkujących „chatki”. Proszę zwrócić uwagę, że pisarze, o których mowa, opisują nade wszystko **rzeczywistość miejską** (w przypadku Adichie: Lagos czy miast amerykańskich, w których są duże grupy emigrantów z Nigerii; w przypadku Mabanckou: Kinszaszy czy Paryża).
- / Należy pamiętać, że „ustny przekaz historii” i **„oralność”** większości kultur Afryki to zupełnie odrębne zjawisko od analfabetyzmu, braku książek czy bibliotek! Pamiętajmy, że w Aleksandrii w Egipcie jest szósta największa na świecie biblioteka z ośmioma milionami książek, a Timbuktu w Mali jest słynne z bibliotek, których historia sięga XVI wieku. „Oralność” kojarzy się często wyłącznie z kulturami tradycyjnymi (np. opowiadaczami historii – griotami z Afryki Zachodniej), tymczasem widoczna jest także np. w subkulturze miejskiej **Sapeur z Kinszaszy** czy w stylistyce popularnych, nigeryjskich filmów fabularnych. Tu warto pamiętać, że Nigeria jest trzecim największym producentem filmów fabularnych na świecie – zaraz po Indiach i USA. W wytwórniach filmowych w Lagos zwanych **Nollywood**, powstaje nawet do 1500 filmów rocznie.

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI:

Strony internetowe obu pisarzy:

/ Alain Mabanckou: www.alainmabanckou.com

/ Chimamanda Ngozi Adichie: www.l3.ulg.ac.be/adichie/

Warto śledzić działalność Fundacji Afryka Inaczej i stronę www.afryka.org.

Krótkie teksty, wywiady i publikacje dostępne online:

/ Binyavanga Wainaina, „Jak pisać o Afryce”,

www.ceo.org.pl/pl/swiat/news/jak-pisac-o-afryce-binyavanga-wainaina

/ „Jak mówić i pisać o Afryce”, Fundacja Afryka Inaczej

www.bezuprzedzen.org/doc/poradnik_Jak_pisac_o_Afryce.pdf

/ „Afryka bez maski: o spotkaniach z Afryką w nauce, w edukacji i w praktyce” – wywiad

z Karoliną Marcinkowską przeprowadzony przez Katarzynę Kubin z Fundacji na rzecz Różnorodności Społecznej [nr 5/2015 w Serii „Rozmowy o Różnorodności...”]

www.ffrs.org.pl/wp-content/uploads/FRS_Seria-RoR_5.2015_Africa-Remix1.pdf

Filmy dostępne online, przełamujące stereotypy związane z Afryką:

/ spot reklamowy/film o subkulturze miejskiej Sapeur z Kinszasy (z którą identyfikuje się Mabanckou)
<https://youtu.be/v205yfw20Yg>;

/ film o języku rasistowskim i o tym, jak bezzasadne jest nazywanie czarnoskórych „kolorowymi” („coloured”): <https://youtu.be/fcZlmdUo-jQ>;

/ film o stereotypie dotyczącym mężczyzn afrykańskich oparty na filmach hollywoodzkich:

<https://youtu.be/qSElEmEjb4>;

/ film o nieudanych spotach promujących pomoc humanitarną: https://youtu.be/xbqA6o8_WCO.

Warto sprawdzić, czy w bibliotece dostępne są następujące książki o historii i współczesności kontynentu afrykańskiego oraz powieści pisane przez pisarzy/pisarki afrykańskich:

/ K. Krinkbäumer, Afrykańska odyseja, Wołowiec: Czarne, 2009,

/ M. Couto, Lunatyczna kraina, Kraków: Karakter 2010,

/ A. Hochschild, Duch króla Leopolda: Opowieść o chciwości, terrorze i bohaterstwie w kolonialnej Afryce, Warszawa: Świat Książki, 2012,

/ A. Leszczyński, Zbawcy mórz, Warszawa: Wielka Litera, 2013,

/ K. Nowak, Rowerem i pieszo przez Czarny Ląd - Listy z podróży afrykańskiej z lat 1931-1936, Kraków: Sorus, 2008,

/ O. Stanisławska, Rondo de Gaulle'a, Warszawa: Twój Styl, 2001,

/ L. Polman, Karawana kryzysu: Za kulisami przemysłu pomocy humanitarnej, Wołowiec: Czarne, 2011,

/ D. Reybrouck Van, Kongo (niebawem w tłumaczeniu polskim), wyd. WAB,

/ Binyavanga Wainaina, Kiedyś o tym miejscu napiszę. Wspomnienia, Kraków: Karakter, 2014.

Filmy dotyczące Afryki, które warto zobaczyć:

/ Nollywood Babylon, reż. Ben Addelman, Samir Mallal, 2009,

/ Oto moja Afryka, reż. Zina Saro-Wiwa, 2008,

/ Touki Bouki, Djibril Diop Mambéty, Senegal 1973 (on line: <https://youtu.be/CEGIxLR6EEg>),

/ Hieny, reż. D. Diop Mambéty, Senegal 1992,

/ Raj: Miłość, reż. U. Seidl, 2012,

/ Ostatni król Szkocji, reż. K. Macdonald, 2006,

/ Wierny ogrodnik, reż. F. Meirelles, 2005,

/ Sen o Afryce, reż. U. Köhler, 2011.

WSPÓŁCZESNA LITERATURA DLA PRZYSZŁEGO POKOŁENIA – WARSZTATY Z DZIEĆMI WSPIERAJĄCE MIĘDZYKULTUROWOŚĆ

autorka: Dominika Żukowska / Wydawnictwo Poławiacze Peret

Grupa docelowa: dzieci (w zależności od wybranego dzieła literackiego należy dobrać grupę dzieci jednorodną wiekowo: starsze grupy przedszkolne lub szkoła podstawowa).

Grupa: 15-20 osób.

Przygotowanie:

a/ Rozpoznanie potrzeb: Czy celem warsztatów miałyby być szeroko rozumiane uwrażliwienie na inne kultury? Czy może jest w lokalnej społeczności grupa obecna, ale niewystarczająco zauważona/szanowana?

b/ Dobór lektur (w zależności od grupy wiekowej dzieci i przyjętego celu).

c/ Zaproszenie gościa reprezentującego kulturę, na której przybliżeniu szczególnie nam zależy (jeśli jest to możliwe).

d/ Skompletowanie materiałów do zajęć plastycznych.

Realizacja jednorazowego wydarzenia: ok. 45-60 minut (możliwe do przekształcenia w cykl spotkań poświęconych różnym kulturom).

CELE

- / Wykorzystanie tekstów literackich do zainteresowania dzieci inną kulturą;
- / Zwrócenie uwagi na inne kultury – sąsiadujące z nami lub zupełnie odległe;
- / Symboliczne włączenie różnych kultur jako równoprawnych do jednego drzewa – ludzkości.

POTRZEBNE MATERIAŁY I ORGANIZACJA PRZESTRZENI

- / Materiały: duży szkielet (np. tekturowa tuba), papier pakowy, taśma papierowa do usztywnienia, kartki, kredki, nożyczki, papier, spinacze do papieru lub sznurek (do zawieszenia gotowych elementów), ewentualnie przygotowane symbole różnych kultur do wykorzystania.
- / Przestrzeń: miejsce do słuchania (np. podłoga z poduszkami), miejsce do pracy – stoliki/stoły z miejscami do siedzenia, fragment przestrzeni do ustawienia gotowej konstrukcji.

OSOBA PROWADZĄCA

- / Umie dokonać wyboru tekstu/fragmentu tekstu do tematyki zajęć.
- / Posiada wiedzę ogólną o kolorystyce i symbolice różnych kultur.
- / Posiada umiejętność pracy z grupą dzieci (kompetencje pedagogiczne).
- / Umie poradzić sobie z grupą w przypadku negatywnych skojarzeń z daną kulturą.

METODA: OPIS KOLEJNYCH KROKÓW DO WYKONANIA

Zaproszenie uczestników (np. grupa dzieci z pobliskiego przedszkola lub szkoły).

Przeczytanie dzieciom wybranej książki (lista propozycji w rekomendacjach) lub jej fragmentu.

Wspólne zastanowienie się: Z czym kojarzy Wam się dana kultura? Czy jest obecna w naszym środowisku? Czy ją widać? Jak? Czy tę kulturę reprezentują nasi sąsiedzi? Jakich kolorów użyć, przedstawiając daną kulturę? Jakich znaków i symboli? Tu warto pozwolić dzieciom na różne skojarzenia, np. Francja może się skojarzyć zarówno z wieżą Eiffla, jak i z bagietką.

Dzieci wypowiadają swoje skojarzenia i rysują/malują je na kartkach. Mogą też wyciąć je w dowolnym kształcie z papieru lub zgodnie z linią rysunku, wykorzystując przygotowane wcześniej elementy (do decyzji osoby prowadzącej).

Wspólna konstrukcja drzewa z przygotowanych wcześniej materiałów – ugniatanie papieru, składanie gałęzi.

Dekorowanie drzewa przygotowanymi wcześniej elementami – skojarzeniami z daną kulturą. Gotowe drzewo może być uzupełniane (w przypadku cyklu spotkań poświęconych różnym kulturom).

Podsumowanie: Stojące w bibliotece drzewo przypomina o stałym wpływie różnych kultur na naszą kulturę – wpływie bezpośrednim (w przypadku różnych kultur występujących w społeczności lokalnej) i pośrednim (np. poprzez odbywane podróże).

Efekt w wymiarze realnym: wspólna, przestrzenna praca plastyczna.

Efekt w wymiarze niematerialnym: uzmysłowienie uczestnikom, że kultury są równoprawnione, są różnym przejawem tego samego człowieczeństwa.

REKOMENDACJE

- / Znalezienie osoby – przedstawicielki lub przedstawiciela innej kultury – która czytając tekst literacki, wzmocni jego przekaz o opowieść własną.
- / Znalezienie osoby o pochodzeniu „mieszanym” – pół-Polki, pół-Polaka jest dodatkowym wzmocnieniem, ponieważ jest to osoba wnosząca do ogólnego dziedzictwa elementy dwóch różnych kultur na równych prawach.
- / Warto pozwolić dzieciom na dowolne skojarzenia z daną kulturą, też te nieoczywiste lub z życia codziennego (np. Włochy – pizza).
- / Potencjalne trudności: negatywny odbiór niektórych mniejszości. Np. Turcy/Arabowie określani są czasem jako „kebaby” – warto to „przekuć” na pozytywne skojarzenie, podkreślić, że kebab to pożywny posiłek dla wielu spieszących się ludzi.

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI

Przygotowanie ogólne związane z kolorystyką i symboliką różnych kultur (czasami są to symbole nieoczywiste, jak np. kojarzony z Holandią tulipan, który jest też jednym z symboli Turcji).

Przykładowa lista książek – inspiracji:

- / Wydawnictwo Poławiacze Perel: seria $\frac{1}{2}+\frac{1}{2}=\infty$, różni autorzy (zawsze dwukulturowi z urodzenia);
- / Wydawnictwo Media Rodzina: seria Baśnie świata;
- / Wydawnictwo Zakamarki: np. L. Olsson, Dziwne zwierzęta;
- / Wydawnictwo Widnokrąg, np. J.M. Meteo, Emigracja;
- / Wydawnictwo Namas: np. G. Bószórményi, Kolory ludzi;
- / Wydawnictwo Muchomor: np. E. Damon, Różni najróżniejsi,
- / Wydawnictwo Tako: np. R. Raymond-García, Drzewa po drodze;
- / Wydawnictwo EneDueRabe, np. V. Simon-Catelin, Jak dwie krople wody, K. Crowther, Mój przyjaciel Szymon;
- / Wydawnictwo Bis: np. fragment Opowiadań z piaskowicy Renaty Piątkowskiej;
- / Wydawnictwo Format: np. I. Chmielewska, Cztery zwykłe miski, A. Parot, Aoki i Yumi;
- / Wydawnictwo Literatura: np. R. Piątkowska, Wszystkie moje mamy i Malala;
- / Wydawnictwo Czarna Owca: np. P. Stalfelt, Różni, ale tacy sami. Książka o tolerancji.

PAMIĘTNIK DZIECKA MIGRUJĄCEGO

autorka: Anna Jurek / Centrum Pomocy Rodzinie przy Polish Psychologists' Association

Działanie jest skierowane do: a/ dzieci i młodzieży przygotowujących się do migracji, a także ich rodziców i opiekunów – obecność rodziców lub opiekunów jest wskazana dla mniejszych dzieci (będą potrzebowały pomocy technicznej a także asystowania im podczas realizacji zadania); b/ dzieci i młodzieży, dla których ta metoda jest pomocą w poszukiwaniu swojej tożsamości kulturowej (obecność rodziców i opiekunów jw.).

Grupa: do 20 osób

Czas przygotowania: działanie może zostać zrealizowane podczas jednego spotkania (gdy możliwe jest wcześniejsze podanie instrukcji i osoby uczestniczące przynoszą gotowe zdjęcia – Działanie 1) lub podczas dwóch spotkań (proponowane szczególnie podczas realizacji Działania 2).

Czas realizacji Działania 1: min. 1 godzina, max. 1 godzina 50 minut.

Czas realizacji Działania 2: min. 1 godzina 35 minut, max. 2 godziny 15 minut.

CELE

/ Działanie 1: Stworzenie pamiętnika, składającego się ze zdjęć miejsc i osób z otoczenia dziecka/młodej osoby, który będzie przypominał o ulubionych miejscach i osobach (a także będzie dokumentem o przeszłości), gdy dziecko/młoda osoba zmieni miejsce zamieszkania.

/ Działanie 2: Stworzenie pamiętnika, który będzie dokumentem przeszłości kulturowej dziecka i jego rodziny.

POTRZEBNE MATERIAŁY I ORGANIZACJA PRZESTRZENI

/ Kartki papieru przygotowane do sporządzenia listy miejsc/osób (na etapie przygotowania do warsztatu).

/ Pocztówki lub zdjęcia z miejscowości i okolic.

/ Zeszyty, do których uczestnicy i uczestniczki będą wklejać zrobione wcześniej zdjęcia i przygotowane materiały oraz opisywać je.

/ Klej do papieru.

/ Długopisy i flamastry.

OSOBA PROWADZĄCA

/ Posiada wiedzę nt. tożsamości kulturowej i jej znaczenia dla rodziny.

/ Posiada wiedzę, czym są zwyczaje, rytuały i symbole kulturowe.

METODA: OPIS KOLEJNYCH KROKÓW DO WYKONANIA

DZIAŁANIE 1:

Wprowadzenie do tematu – czym jest pamiętnik i jaki jest jego cel (będzie go można zabrać ze sobą do nowego miejsca zamieszkania jako wspomnienie oraz pokazać go innym osobom) 10'

Rozmowa z grupą dzieci/młodzieży na temat ulubionych i ważnych dla nich miejsc i osób 20'

Przygotowanie listy miejsc i planu odwiedzenia ich, a także listy osób, których zdjęcia dzieci/młode osoby chciałyby zamieścić w pamiętniku. Wprowadzenie do tematu może odbyć się w formie spotkania lub poprzez wcześniejsze przekazanie (np. rodzicom i opiekunom) instrukcji obejmującej kroki 2 i 3 oraz zapowiadającej krok 4. Jeśli biblioteka nie może ponieść kosztów materiałów potrzebnych do wykonania pamiętnika, należy poprosić rodziców i opiekunów o to, aby zapewnili odpowiednie materiały dla swojego dziecka (zeszyt, pocztówki, klej, a także zdjęcia ważnych dla nich miejsc i osób itp.). 20'

Spotkanie, podczas którego uczestnicy i uczestniczki przygotowują swoje pamiętniki – naklejanie zdjęć, pocztówek i innych materiałów oraz opisanie tego, co się na nich znajduje. 45'

Prezentacja gotowych pamiętników. 15'

DZIAŁANIE 2:

W tym działaniu ważna jest dla osób uczestniczących wcześniejsza rozmowa z członkami i członkiniami rodziny, zdobycie wiedzy o miejscu pochodzenia oraz rodzinnych zwyczajach czy tradycjach (np. o tradycyjnych potrawach z domu dziadka czy babci). W tym działaniu do ilustrowania informacji o rodzinie można również skorzystać z materiałów książkowych i Internetu.

Wprowadzenie do tematu – czym jest pamiętnik i jaki jest jego cel (stworzenie zapisu korzeni kulturowych dziecka/młodej osoby) 20'

Rozmowa z osobami uczestniczącymi na następujące tematy: 20'
/ miejsce pochodzenia rodziny i tożsamość kulturowa – czym są i jak wpływają na to, kim jesteśmy i jakie zwyczaje pielęgnujemy;
/ zwyczaje, rytuały i symbole kulturowych – czym są i jaki mają wpływ na to, czym się różnimy od innych?

Wprowadzenie do tematu (punkty 1 i 2) może odbyć się poprzez wcześniejsze przekazanie instrukcji z prośbą o rozmowę z rodzicami, opiekunami i innymi osobami z rodziny. Dzięki temu dzieci i młodzież przygotowują na warsztat:
/ informacje, skąd pochodzą ich rodziny, jakie wiążą się z tym historie i miejsca, wycinek mapy,

- / kopie zdjęć z albumu rodzinnego oraz współczesne zdjęcia członkiń i członków z rodziny,
- / zdjęcia/obrazki ważnych dla rodziny przedmiotów, które np. symbolizują jej rodzinę,
- / teksty piosenek, przyśpiewek czy powiedzonek powtarzanych w rodzinie,
- / przepisy na potrawy, które przygotowuje się w rodzinie (np. z historią pochodzenia potrawy w danej rodzinie).

Jeśli biblioteka nie może ponieść kosztów materiałów potrzebnych do wykonania pamiętnika, należy poprosić rodziców i opiekunów o to, aby zapewнили swoim dzieciom także zeszyt, pocztówki, klej itp.

Przygotowanie z osobami uczestniczącymi planu pracy, uwzględniającego informacje i materiały, które przyniosły osoby uczestniczące; obejrzenie przyniesionych materiałów. **15'**

Znalezienie symboli kulturowych miejsca zamieszkania lub pochodzenia członków i członkiń rodzin dzieci/młodzieży uczestniczących w warsztacie – jeśli nie zostały one przekazane przez rodziców lub opiekunów, można poszukać ich w Internecie. **20'**

Przygotowywanie pamiętników – naklejanie zdjęć oraz przygotowanych wcześniej czy znalezionych podczas warsztatu materiałów oraz opisanie, co się na nich znajduje. **45'**

Prezentacja gotowych pamiętników. **15'**

REKOMENDACJE

/ Podczas przygotowań do warsztatu warto zaangażować rodziny uczestników i uczestniczek. Bez wsparcia rodziców, opiekunów, dziadków i babć dzieci/młode osoby będą miały trudność z wykonaniem zadania.

/ Podczas prezentacji gotowych pamiętników warto przypomnieć, że są one wspomnieniem, zapisem przeszłości, ale mogą być też traktowane jako sposób na przedstawienie się dziecka/młodej osoby w nowym środowisku. Dla mniejszych dzieci, które np. idą do nowego przedszkola, może to być coś, co zabiorą ze sobą – jak ulubioną maskotkę – i będą do tego wracać w chwili smutku, tęsknoty za kimś z rodziny.

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI

- / P. Boski, Kulturowe ramy zachowań społecznych, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2009, s. 473-490, 554-559;
- / W. Burszta, Antropologia kultury, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2006;
- / M. Kujawska, I. Skórzyńska, G. Teusz, Rodzina. Tożsamość. Pamięć, Poznań: Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, 2009;
- / J. Kubitsky, Psychologia migracji, Warszawa: Wydawnictwo Difin, 2012 s. 30-32;
- / prezentacja A. Świdzińskiej „Jak działa kultura. Kulturowe ramy zachowań społecznych w szkole” dostępna pod adresem: <http://bit.ly/1R29DqC>;
- / prezentacja J. Tambor, „Kulturowe wyznaczniki tożsamości” dostępna pod adresem: www.regionalneobserwatoriumkultury.pl/kon2.html

„JAK W DOMU...” - WARSZTAT METODĄ DRAMY, DOTYCZĄCY SYTUACJI UCHODźCÓW

autorka: Olga Stobiecka-Rozmiarek / Stowarzyszenie Praktyków Dramy STOP-KLATKA

Grupa docelowa: Młodzież ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (14 -18 lat).

Grupa: 12-20 osób.

Czas przygotowania (zapoznanie się ze scenariuszem, przygotowanie materiałów, przeczytanie artykułów): ok. 4 godziny.

Czas realizacji działania: 135-150 min., w zależności od wielkości grupy i jej dynamiki.

CELE

- / Kształtowanie empatii i zrozumienia dla sytuacji uchodźców,
- / Poszerzanie świadomości i wiedzy na temat sytuacji uchodźców,
- / Pobudzenie do refleksji: co mogę zrobić w związku z przyjazdem uchodźców do Polski?

POTRZEBNE MATERIAŁY I ORGANIZACJA PRZESTRZENI

- / wolna przestrzeń do rozgrzewki dramowej i ustawiania pomników w grupach;
- / miejsce do siedzenia (krzesła lub poduchy);
- / duże kartki (np. flipchartowe) i markery;
- / kartki A4 i długopisy;
- / wydrukowane lub przygotowane własnoręcznie plakaty z cytatami z wybranych artykułów z mediów (wystarczy wpisać w wyszukiwarce internetowej hasła: „uchodźcy z Syrii”, „imigranci w Polsce”, „demonstracje przeciwko imigrantom”, „nie dla imigrantów”);
- / sprzęt do odsłuchania fragmentów z audycji z Internetu.

OSOBA PROWADZĄCA

- / Posiada umiejętność moderowania warsztatu i pracy z grupą.
- / Uważnie podąża za grupą, wsłuchuje się w nią, obserwuje, daje przestrzeń do ekspresji i wypowiedzenia się wszystkim chętnym.
- / Posiada wiedzę na temat migracji i uchodźstwa.
- / Rozumie istotę procesu dramowego i ma w sobie gotowość do zastosowania technik dramowych.

METODOLOGIA WARSZTATU: DRAMA W PROCESIE

Cały warsztat oparty jest na technikach dramowych i ułożony jest w ciąg, którego każdy kolejny element ma ważną, określoną funkcję.

CZĘŚĆ I – WPROWADZAJĄCA

45'

Wprowadzenie do programu warsztatu i poznanie się osób uczestniczących (10 minut)

Proponowane ćwiczenie: Każda osoba uczestniczącą – stojąc w kręgu – wypowiada swoje imię i pokazuje [w formie gestu], co lubi robić w domu [np. czytać, grać w gry komputerowe, gotować, prasować, oglądać telewizję]. Cała grupa powtarza imiona i gesty kolejnych osób.

Rozgrzewka dramowa – to ważna część warsztatu, która przygotowuje grupę do pracy z ciałem, emocjami, pomaga się skoncentrować, wprowadza w temat.

„Domy i mieszkańcy” (5 min.): Osoby uczestniczące dzielą się na trzyosobowe zespoły. Dwie osoby chwytają się za ręce uniesione w górze, tworząc dom; trzecia osoba stoi w środku i jest jego mieszkańcem. Na początku osoba prowadząca staje na środku sali i podaje jedno z trzech hasła: domy, mieszkańcy, przeprowadzka. Na hasło DOMY – osoby tworzące dom zostawiają swojego lokatora i szukają nowego. Ten, kto zostanie bez domu podaje kolejne hasło. Na hasło MIESZKAŃCY – mieszkańcy szukają nowego domu. Na hasło PRZEPROWADZKA wszyscy zmieniają swoje funkcje: lokatorzy tworzą domy, domy stają się lokatorami. Osoba, która pozostaje bez domu zawsze podaje kolejne hasło.

„Zajmowanie przestrzeni” (4 min.): Grupa chodzi po sali. Zadaniem grupy jest równomierne zajmowanie przestrzeni – tak, by nie było pustych przestrzeni. Na kłaśnięcie osoby prowadzącej grupa zatrzymuje się w miejscu i patrzy czy udało się proporcjonalnie zająć wolną przestrzeń. Można podjąć 3-4 próby rozstawienia się.

„Trójkąt” (3 min.): Grupa chodzi po sali; każda osoba wybiera sobie w myśli dwie inne osoby z sali, nie mówiąc im o tym. Na kłaśnięcie osoby prowadzącej trzeba zacząć chodzić tak, by z wybranymi osobami tworzyć trójkąt równoramienny; osoba prowadząca może zmieniać tempo chodzenia: wolniej, szybciej.

„Tarcza i bomba” (3 min.): Grupa spaceruje po sali. **Etap I:** Każdy w myśli wybiera sobie jedną osobę, która jest bombą. Na sygnał osoby prowadzącej należy chodzić tak, aby być jak najdalej od swojej bomby, bo przecież może wybuchnąć. **Etap II:** Osoba prowadząca prosi, by bez ujawniania wybrać jeszcze drugą osobę, która będzie tarczą. Należy chodzić dość blisko swojej tarczy. **Etap III:** Należy chodzić tak, by tarcza była na linii z bombą i mnie przed nią chroniła, bo bomba w każdym momencie może wybuchnąć.

Omówienie ćwiczenia (10 min.): Pytania do uczestników: Jakie macie wrażenia z tego ćwiczenia? Jakie odczucia towarzyszyły wam w tym ćwiczeniu? Jak się czuliście w momencie wybrania bomby i w sytuacji uciekania przed nią? Jak na etapie II czułaś/eś się z tarczą? Jakie wrażenie zrobił ostatni etap – chodzenie z tarczą chroniącą przed bombą? Kto w życiu codziennym jest waszą tarczą albo bombą? Jaką sytuację z życia codziennego przypomina wam to ćwiczenie? Co ci to ćwiczenie przypomina w kontekście uchodźców i sytuacji w Syrii?

„Pomniki indywidualne” (3 min.): Osoba prowadząca zaprasza osoby uczestniczące do kręgu. Wszyscy stoją twarzą na zewnątrz kręgu. Na kłaśnięcie każdy odwraca się do środka kręgu i zastyga w indywidualnym pomniku, obrazującym wybrane przez siebie hasło. Propozycje haseł: szczęście, smutek, podróż, inny, nadzieja, ciekawość, radość.

„Pomniki grupowe” (7 min): Osoba prowadząca dzieli osoby uczestniczące na grupy ok. 6-7 osobowe. Każda z grup ma odpowiedzieć na pytanie: Czym jest dla was dom? Po chwili rozmowy grupa buduje ze swoich ciał pomnik obrazujący wnioski z rozmowy. Pomnik może wydawać dźwięki, ale nie komentuje tego, co robi. Widownia (reszta grupy) omawia to, co widzi. Osoba prowadząca rozmawia z grupą o tym, co jest ważne w tworzeniu domu, na czym polega jego istota, funkcja.

CZĘŚĆ II – PROCES DRAMOWY:

40'

Po rozgrzewce grupa jest już gotowa do wejścia w zasadniczą część warsztatu.

Wizualizacja – ćwiczenie indywidualne (2 min.): Każda osoba uczestnicząca zajmuje dowolne miejsce w przestrzeni, siada wygodnie, może zamknąć oczy. Osoba prowadząca zaczyna opowiadać: Jesteś w swoim domu, miejscu zamieszkania. Jak wygląda to miejsce? Co ci się w nim podoba? Jakie czujesz zapachy? Jakie są twoje trzy ulubione przedmioty, które są dla ciebie ważne i które w razie przeprowadzki zabrałbyś ze sobą? Otwórz oczy, usiądź z jednym sąsiadem/sąsiadką i powiedzcie sobie, co to za przedmioty.

Rozmowa w parach (2 min.): Osoby uczestniczące wymieniają się w parach informacjami o przedmiotach, które by zabrały podczas przeprowadzki.

Wprowadzenie historii – c.d. wizualizacji (5 min.): Osoba prowadząca prosi o zakończenie rozmów w parach i o powrót do wyobrażenia swego domu. Kontynuuje historię: Pewnego słonecznego dnia wszystko się zmienia. Trwające od miesięcy zamieszki przerodziły się w regularną wojnę. Codziennie słyszysz bombardowania i strzelanie. Codziennie dowiadujesz się, że ktoś z sąsiedztwa jest ranny. Władze ogłosiły wojnę domową. Jedno z twoich rodziców traci pracę, zarobki drugiej osoby nie starczą na podstawowe potrzeby. Wszystko drożeje. Twoja rodzina podejmuje decyzję o ucieczce z kraju. Czujesz rosnący niepokój. Dziadkowie, kuzynki i kuzyni zostają. Wyjazd ma mieć miejsce w nocy. Możesz zabrać tylko jedną osobistą rzecz – co to będzie?

Odegranie scenki improwizacyjnej – Rodzinne spotkanie (5 min.): Osoby uczestniczące otwierają oczy i łączą się w trójki (może być też jedna para). Wewnątrz grup osoby dzielą się na rodziców i dziecko. Każda grupa spontanicznie podejmuje decyzję, kto wcieli się w jaką rolę. Rodzina (dwójka dorosłych i dziecko) odgrywa scenkę: Dorosły A jest absolutnie za ucieczką, Dorosły B nie jest przekonany. Dziecko w czasie rozmowy dzieli się swoją dowolnie wybraną opinią. Na hasło AKCJA grupki równocześnie rozpoczynają improwizację.

Osoba prowadząca kontynuuje narrację (3 min.): Ruszacie w podróż... podróż w nieznanie. Nie jest to bezpieczna podróż. Jest ciasno, ciemno, niewygodnie, brak jedzenia i picia. Osoba prowadząca odtwarza fragment reportażu „Dlaczego Basel musiał uciec do Europy?”, dostępnego pod adresem: www.polskieradio.pl/9/325/Artykul/1516814,Dlaczego-Basel-musial-uciec-do-Europy (od 02:06 do 03:08).

Powitanie w nowym kraju (5 min.): Osoba prowadząca kontynuuje: Po wielu trudach podróży

powoli zbliżacie się do upragnionego celu. Mieszkańcy kraju docelowego spodziewali się was i przygotowali dla was powitanie, z którym możecie się teraz zapoznać. Osoba prowadząca zaprasza do spaceru i zapoznania się z treścią plakatów leżących na podłodze. Na plakatach wypisane są cytaty i wrażenia uchodźców już mieszkających w Polsce. Artykuły i zdjęcia dotyczą aktualnego nastawienia społeczności przyjmującej do uchodźców – można przygotować nagłówki z gazet, fragmenty artykułów z Internetu, plakaty i zdjęcia. Wykorzystane artykuły czy cytaty mają pokazać nastroje społeczne oraz obecną interpretację wydarzeń. Warto je rozłożyć na całej podłodze lub rozwiesić na ścianach, by wszyscy w tym samym czasie chodzili i czytali przygotowane teksty.

Pierwsze wrażenia po przybyciu do kraju (15 min.): Osoba prowadząca dzieli grupę na zespoły 5-6 osobowe. Każda z grup omawia swoje wrażenia związane z tym, co właśnie przeczytała. Po dyskusji każdy zespół ustawia ze swoich ciał pomnik pokazujący, jak mogą się czuć uchodźcy w nowym miejscu. Osoba prowadząca przechodzi od pomnika do pomnika i omawia każdy z nich z pozostałymi uczestnikami: Co widzicie? Co przedstawia ten pomnik? Warto zastosować technikę eksploracji pomników – strumień myśli. Osoba – widz podchodzi do wybranej osoby z pomnika i kładzie rękę na jej ramieniu. W ten sposób „włącza” tę osobę i osoba ta zaczyna mówić, co myśli. Strumień odczuć włącza się podobnie, za pomocą dotknięcia ramienia. Tym razem dotknięta osoba z pomnika mówi o tym, co czuje w danej sytuacji. Osoba prowadząca w czasie dzielenia się interpretacjami pomników wypisuje pojawiające się wątki na jeden plakat.

Wyjście z roli (3 min.): Przywołanie swojego imienia to ważna część pracy dramą w celu bezpiecznego zamknięcia procesu. Osoby uczestniczące stoją w kręgu. Klaszczą trzykrotnie w dłonie i jednocześnie wykrzykują swoje imię.

CZĘŚĆ III – ZAMYKAJĄCA

50'

Klucz do domu – kreatywne pisanie wiersza (25 min.): Każda osoba uczestnicząca otrzymuje kartkę A4 i długopis. **Etap I:** Osoba prowadząca prosi, aby każdy narysował klucz do domu, w którym jest miejsce dla każdego. Jak wygląda taki symboliczny klucz? **Etap II:** Osoby uczestniczące zapraszane są do indywidualnej burzy mózgu: Wypisz hasła mówiące o tym, czego potrzeba, aby otworzyć drzwi miasta, szkoły, domu obcej, różniącej się od nas osobie. Czego potrzebuje Twoja klasa, społeczność szkolna, czego potrzebujesz Ty, by powitać i wesprzeć obcych przyjezdnych w nowej rzeczywistości? Jak otworzyć ludzkie serca i głowy? **Etap III:** Osoba prowadząca prosi osoby uczestniczące, aby na podstawie wypisanych przez siebie haseł napisały wiersz. Uczestnicy w parach odczytują sobie wiersze. Następnie każdy, kto ma na to ochotę, wiesza swój wiersz na ścianie.

Podsumowanie – miniwykład (20 min.): Warto poruszyć następujące zagadnienia: Na czym polega istota spotkania międzykulturowego? Jakie są fakty i mity odnośnie uchodźców? Kim jest uchodźca, a kim migrant? Jakie są prognozy dotyczące przyjęcia grupy uchodźców w Polsce? Jakie czekają nas wyzwania? Sytuacja uchodźców w Polsce w nawiązaniu do teorii góry lodowej.

Zakończenie zajęć (5 min.): Osoba prowadząca zachęca osoby uczestniczące do podsumowania go w jednym zdaniu: Jaki był dla Ciebie ten warsztat? Jak się czułaś/eś w tej opowieści o uchodźcach? Co dał Ci ten warsztat?

REKOMENDACJE:

- / Warsztat musi być prowadzony przez osobę doświadczoną i mającą kompetencję w prowadzeniu zajęć metodami warsztatowymi i dramowymi.
- / Warto pracować w duecie prowadzących, by wspierać się nawzajem.
- / Jeśli nie ma możliwości odsłuchania reportażu z Internetu, można spisać kluczowe zdania i odczytać je na głos.
- / Ćwiczenie „Tarcza i bomba” można wykonać tylko z grupą, która nie doświadczyła bezpośrednio wojny (wyklucza to możliwość udziału uchodźczyń i uchodźców w tym ćwiczeniu).
- / Warto dowiedzieć się więcej na temat grupy, która przyjdzie na warsztat (np. jeśli na warsztat przyjdzie klasa – wstępnie omówić scenariusz z jej wychowawcą).
- / W przypadku klasy dobrze jest ustalić z nauczycielem kontynuację pracy nad tematem i omówienie tego doświadczenia kilka dni po warsztacie. Warto zadać pytania takie jak: Co zrobimy dla budowania dobrej, przyjaznej i otwartej atmosfery w klasie? Czy jesteśmy gotowi na przyjęcie do naszej klasy kogoś „nowego” – dziecka będącego uchodźcą, cudzoziemcem czy może migrantem polskiego pochodzenia, który po kilku latach emigracji wraca do kraju?

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI:

- / Reportaż Joanny Bogusławskiej „Jak żyje się uchodźcom w Polsce”:
www.polskieradio.pl/9/325/Artykul/1507960,Jak-zyje-sie-uchodzcjom-w-Polsce
- / Reportaż Roberta Rydzewskiego „Dlaczego Basel musiał uciec do Europy?”:
www.polskieradio.pl/9/325/Artykul/1516814,Dlaczego-Basel-musial-uciec-do-Europy
- / Strona Polskiego Forum Migracyjnego:
www.forummigracyjne.org
- / Strona Fundacji na Rzecz Różnorodności Społecznej:
ffrs.org.pl
- / Filmy dokumentalne z serii „Narracje migrantów”:
www.youtube.com/user/NarracjeMigrantow
- / Polacy o przyjęcie uchodźców z Syrii, sonda uliczna:
<https://youtu.be/hqhVznHNU9I>
- / Koncepcja kultury jako góry lodowej w: Uczenie się międzykulturowe: Pakiet szkoleniowy, Rada Europy i Komisja Europejska, 2000, s. 19-20. Publikacja dostępna pod adresem:
<http://bit.ly/1VHWrxC>

AKTYWIZM INTERNETOWY PRZECIW MOWIE NIENAWIŚCI

autorka: Barbara Jędrzejczyk / Stowarzyszenie Młodych Dziennikarzy „Polis”, koordynatorka Kampanii Rady Europy „Bez nienawiści” w Polsce

Grupa docelowa: uczniowie i uczennice szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci.

Grupa: nie więcej niż 15-18 osób.

Czas przygotowania sali: 1-1,5 godziny.

Czas realizacji działania: 1,5 godziny (po 45 minutach spotkania warto zrobić 10-minutową przerwę).

CELE

- / Zapoznanie osób uczestniczących ze zjawiskiem mowy nienawiści w Internecie.
- / Przedstawienie podstawowych sposobów przeciwdziałania mowie nienawiści w Internecie i poza nim.

Przewidywane osiągnięcia: uczestnik/uczestniczka potrafi wskazać mowę nienawiści. Jest uwrażliwiony na mowę nienawiści w Internecie oraz czuje odpowiedzialność za treści w sieci. Zna sposoby reagowania na mowę nienawiści.

POTRZEBNE MATERIAŁY

- / stojak i papier flipchartowy (albo duże kartki do zapisywania skojarzeń), marker,
- / wydrukowane przykładowe komentarze z Internetu (dla każdej grupy ok. 6 komentarzy razem ze zdjęciem lub tekstem z Internetu, pod którym się one pojawiły),
- / jeśli w sali jest rzutnik, można wyświetlać komentarze podczas ich omawiania – tak, aby każda osoba mogła je przeczytać,
- / opcjonalnie – dostęp do Internetu.

OSOBA PROWADZĄCA

Osoba prowadząca warsztaty o tematyce mowy nienawiści powinna zapoznać się z:

/ e-learningiem Kampanii Bez Nienawiści dostępnym na stronie:
www.beznienawisci.pl/E-learning

/ publikacją Poradnik obywatela. Co zrobić, gdy zetkniemy się z mową nienawiści? wydaną przez stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita, dostępną pod adresem:
www.bezuprzedzen.org/doc/Poradnik_obywatela.pdf

METODA: OPIS KOLEJNYCH KROKÓW DO WYKONANIA

Celem warsztatu jest zetknięcie osób uczestniczących z problemem mowy nienawiści w Internecie. Warsztat będzie prowadzony metodą czynną animacji grup: osoby uczestniczące pracują w mniejszych, kilkusobowych podgrupach, a rezultaty swej pracy prezentują wszystkim na forum.

Wprowadzenie do warsztatu:

Zaprezentowanie przykładu mowy nienawiści na podstawie autentycznej historii z Internetu. Może do tego posłużyć przypadek osoby, która została dotknięta nienawistnymi komentarzami z powodu swojego pochodzenia, wyznania lub bezwyznaniowości, koloru skóry, orientacji seksualnej, płci. Może to być zarówno historia rówieśnika osób uczestniczących, jak i osoby znanej, istniejącej w świadomości młodzieży. Niestety takich przykładów możemy znaleźć wiele. Pomocne w poszukiwaniach będą z pewnością poniższe strony i profile na portalu społecznościowym Facebook:

/ profil Wielkie sprzątanie FB: www.facebook.com/wielkie.sprzatanie;
/ profil Bez Nienawiści: www.facebook.com/PolskaBezNienawisci;
/ portal Społeczeństwo na rzecz tolerancji/Zgłoś nienawiść:
www.zglosnienawisc.otwarta.org.

Za przykład może posłużyć zdjęcie, film, komentarz, które po opublikowaniu w Internecie wywołał falę mowy nienawiści skierowaną do konkretnej osoby z powodu przynależności do grupy mniejszościowej (np. Rom/Romka, uchodźca/uchodźczyni, katolik/katoliczka, gej/lesbijka, osoba czarnoskóra itp.).

Dyskusja na temat wolności słowa w Internecie:

Wypisywanie na tablicy skojarzeń, które przywodzi na myśl zaprezentowana historia. Można naprowadzić osoby uczestniczące na pojęcia takie jak: nienawiść, dyskryminacja (wobec kogo, z jakiego powodu?), wolność słowa, tolerancja. Zaprezentowanie definicji mowy nienawiści, stworzonej przez Radę Europy, dostępnej pod adresem: <http://beznienawisci.pl/kampania/#tab-id-4>.

Funkcja administratora strony:

Osoby uczestniczące zostają podzielone na mniejsze grupy (np. 3 lub 4-osobowe). Każda z grup dostaje listę z przykładowymi komentarzami (nienawistne komentarze można niestety bardzo łatwo odnaleźć w Internecie, pomocne będą również wspomniane powyżej strony/profile na portalu Facebook). Zadaniem każdej grupy jest wcielenie się w rolę moderatora forum internetowego i zdecydowanie, czy dany komentarz nadaje się do publikacji. Decyzja o odrzuceniu komentarza musi być dokładnie uargumentowana. Jedna z osób w grupie wcieli się w rolę reportera i zda relację z wyników pracy na forum.

20'

20'

20'

Prezentacja sposobów reagowania na mowę nienawiści w Internecie i poza nim.

20'

Oto niektóre z nich:

- / Zgłaszanie nienawistnych komentarzy moderatorom lub administratorom stron internetowych i portali społecznościowych (instrukcję można znaleźć na <http://www.mowanienawisci.info/sekcja/jak-zglosic/>).
- / Zgłaszanie komentarzy na policję/do prokuratury (więcej przeczytasz pod adresem: <https://www.msw.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/ochrona-praw-czlowieka/zespol-do-spraw-ochron/204,Dzialalnosc.html>).
- / Zamieszczanie w odpowiedzi na nienawistne komentarze swoich komentarzy merytorycznych.
- / Tworzenie memów, gifów lub innych multimedialnych komentarzy (przykładem takich działań jest kampania „Przytul Hejtera”: www.przytulhejtera.pl).
- / Włączanie się w kampanie internetowe przeciw mowie nienawiści, np. kampanię „Bez nienawiści” koordynowaną przez Stowarzyszenie Młodych Dziennikarzy „Polis” czy kampanię „Stop mowie nienawiści” koordynowaną przez Fundację im. Stefana Batorego.
- / Walka z mową nienawiści w przestrzeni publicznej – zamalowywanie nienawistnych napisów na murach (www.zmalujto.pl , www.hejtstop.pl).

Podsumowanie spotkania przez każdą osobę uczestniczącą.

10'

Odpowiedź na pytania: Co Cię najbardziej poruszyło? Z jaką myślą wychodzisz z warsztatów? Co na zajęciach podobało Ci się najbardziej?

REKOMENDACJE

Temat mowy nienawiści jest niezwykle trudny, dlatego trzeba być szczególnie ostrożnym i uważnym. Wśród osób uczestniczących może znaleźć się ktoś, kto bezpośrednio zetknął się z mową nienawiści, a tym samym będzie miał osobisty stosunek do tego tematu. Należy uważać na język, którego używamy, opisując grupy mniejszościowe i warto zapoznać się z polecanym słowniczkiem pojęciowym.

ŹRÓDŁA WIEDZY, MATERIAŁÓW I INSPIRACJI:

/ KAMPANIA BEZ NIENAWIŚCI

młodzieżowa kampania przeciw mowie nienawiści w Internecie, prezentuje i tworzy dobre praktyki dotyczące przeciwdziałania mowie nienawiści. Na stronie www.beznienawisci.pl, w zakładce „Edukacja” można znaleźć przydatne linki do publikacji dotyczących edukacji antydyskryminacyjnej, a w zakładce „Koalicja” – nazwy i adresy stron internetowych organizacji i instytucji zajmujących się tematyką przeciwdziałania mowie nienawiści, zrzeszonych w Koalicji przeciw Mowie Nienawiści. www.beznienawisci.pl/edukacja/; www.beznienawisci.pl/koalicja

/ MOWA NIENAWIŚCI > poznaj - reaguj

to portal, który ma na celu zwalczanie mowy nienawiści, przestępstw z nienawiści i ekstremizmów, przeciwdziałanie zjawiskom rasizmu i ksenofobii, homofobii i antysemityzmu, rozwiązywanie problemów mniejszości romskiej oraz promocję tolerancji i porozumienia między kulturami. www.mowanienawisci.info

/ WIELKIE SPRZĄTANIE FACEBOOKA

profil zachęcający do reagowania na mowę nienawiści; prezentowane są na nim przykłady zgłoszonych treści zawierających mowę nienawiści. www.facebook.com/wielkie.sprzatanie

/ Podręcznik

„Zakładki. Przeciwdziałanie mowie nienawiści w sieci poprzez edukację o prawach człowieka”, w którym można znaleźć 21 scenariuszy zajęć z młodzieżą, dostępny pod adresem: https://beznienawisci.pl/wp-content/uploads/2015/09/Zakladki_2015.pdf

/ Słownik pojęć

dostępny pod adresem: <http://www.siecrownosci.gov.pl/slownik-pojec>

CZĘŚĆ 2:
GRA

GRA: WŁĄCZ RÓŻNORODNOŚĆ PRZEZ CAŁY ROK!

autorki: Maja Branka, Dominika Cieślukowska, Lena Rogowska

Przed wami gra składająca się z zadań cząstkowych i zadania finałowego. Pracujecie jako drużyna zbudowana z osób losowo dobranych przez organizatorów. Każda drużyna dzieli się na pary. Waszym zadaniem jako drużyny jest realizacja wszystkich zadań i wspólne przygotowanie zadania finałowego. Akcja gry toczy się w czasie: jest to cały rok. Zadania realizowane w kolejnych miesiącach wiążą się ze świętami i dniami ważnymi dla wielokulturowości. W każdym miesiącu realizowane są dwie ścieżki: różnorodność i równość. Do każdej ścieżki przypisany jest oddzielny kolor – oznakowanie w przestrzeni kongresowej w danym kolorze oznacza, że np. **Luty – oznacza zadanie w ścieżce różnorodność**, natomiast zapis **Luty oznacza zadanie w ścieżce równość**.

Dzięki udziałowi w grze dowiesz się, w jaki sposób realizować w bibliotece działania uwzględniające różnorodność i równość.

W tej grze nie ma wygranych i przegranych. Celebруемy w niej różnorodność, twórczość i indywidualne podejście do zadań. Cenimy też współpracę, bo tylko ona pozwoli drużynie przejść przez cały kalendarz. Niewykonanie któregoś z zadań będzie stratą indywidualną, ale i całego zespołu. Czas na grę wydaje się długi, ale to tylko pozory. Staraj się nie spędzać przy jednej stacji więcej niż 20, maksymalnie 30 minut; rekomendowane jest nawet szybsze przechodzenie przez stacje, dzięki czemu odwiedź więcej stacji niż jest to zadaniem każdej pary.

ZASADY

Gra składa się z 24 zadań. Każda drużyna musi zrealizować wszystkie zadania. Zadanie STYCZEŃ oraz zadanie finałowe będziecie realizować wspólnie w całej drużynie. Zadania LUTY – GRUDZIEŃ w obu ścieżkach (różnorodność i równość) podzielone są na pięć zestawów. Każda para wybiera i realizuje jeden zestaw zadań (4-5 zadań):

- / zestaw 1: Cała naprzód ku nowej przygodzie – podróż w nieznaną;
- / zestaw 2: One way ticket – dla ludzi o mocnych nerwach;
- / zestaw 3: Podróż każda miłość jest – dla refleksyjnych;
- / zestaw 4: Rozmowa przez ocean – spotkania przy kawie;
- / zestaw 5: Wsiąść do pociągu byle jakiego – zestaw niejednoznaczności.

STACJE

Gra jest zorganizowana wokół STACJI. Przy każdej STACJI do zrealizowania jest jedno zadanie (podzielone na kilka etapów). Stacje są oznakowane i znajdują się w całej przestrzeni kongresowej. Jeżeli zrealizujecie zadania ze swojego zestawu i zostanie wam czas, możecie też odwiedzać inne stacje – do czego zachęcamy!

Powodzenia!

Zadanie styczniowe (pierwsze) składa się z pięciu etapów:

1. Przeczytajcie instrukcję, aby zrozumieć przebieg i zasady gry.
2. Przeczytajcie strony 21-23 z podręcznika Wielokulturowa biblioteka – tekst dotyczący czterech filarów wielokulturowej biblioteki.
3. Ułóżcie w grupie mapy pojęć, które będą towarzyszyć nam w ciągu całego kongresu – w kopercie znajdują się oddzielnie definicje i pojęcia, które są definiowane. Wasze zadanie polega na połączeniu pojęć z definicjami.
4. Podzielcie się w drużynie na pary zadaniowe; każda para wybiera dla siebie jeden z pięciu zestawów. Zestawy zostały przygotowane w taki sposób, by wiązały się z nimi mniej więcej taki sam nakład pracy i zabawy. Poszczególne zadania różnią się jednak od siebie i odpowiadają odmiennym stylom uczenia się. Osoby lubiące ryzyko i niecodzienne sytuacje mogą wybrać zestaw: Cała naprzód ku nowej przygodzie lub One way ticket; osobom preferującym zadania analityczne bliżej będzie do zestawu Podróż każda miłość jest; osoby uczące się przez dyskusję i spotkania z ludźmi powinny wybrać zadania z zestawu Rozmowa przez ocean; z kolei zestaw Wsiąść do pociągu jest dla osób, które lubią wszelkie typy aktywności. Niezależnie od podziału wewnątrz drużyny (na pary), wszystkie zadania muszą zostać wykonane. Każda para po wykonaniu swoich zadań może uczestniczyć w pozostałych zadaniach.
5. Po podzieleniu się na pary sprawdźcie na planie wiszącym w holu przestrzeni kongresowej – gdzie w przestrzeni znajdują się poszczególne stacje.

Podczas planowania podejdzie do was ktoś z organizatorów, aby para realizująca zestaw I – Cała naprzód ku nowej przygodzie wylosowała kulturę do zadania finałowego.

zestaw zadań

para/imiona

Cała naprzód ku nowej przygodzie:
podróż w nieznaną

One way ticket:
dla ludzi mocnych nerwach

Podróż każda miłość jest:
dla refleksyjnych

Rozmowa przez ocean:
spotkania przy kawie

Wsiąść do pociągu byle jakiego:
zestaw niejednoznaczności

LUTY: RÓŻNORODNOŚĆ

21 LUTEGO – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ JĘZYKA OJCZYSTEGO

Idea

Święto ustanowione przez UNESCO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury). Data – 21 lutego – upamiętnia wydarzenia w Bangladeszu, gdzie w 1952 roku pięciu studentów uniwersytetu w Dhace zginęło podczas demonstracji, w której domagano się nadania językowi bengalskiemu statusu języka urzędowego. Według UNESCO, niemal połowa z 6000 języków świata jest zagrożona zanikiem w ciągu 2-3 pokoleń. Co dwa tygodnie na świecie umiera jeden język. Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego ma pomóc w ochronie różnorodności językowej jako dziedzictwa kulturowego.

W Polsce używa się nie tylko języka polskiego. Używamy również wielu języków, gwar, dialektów (np. łemkowski, wilamowski, prosty, kaszubski, górnośląski, dolnośląski, bojkowski, słowiński). Wiele z nich, traktowanych jako „gorsze odmiany języka”, zagrożonych jest wyginięciem. Na stacji dowiesz się więcej o różnorodności językowej i o tym, jakie działania możesz przygotować na obchody Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego w bibliotece. Pamiętaj, że język kształtuje sposób, w jaki myślimy. Kiedy umiera język – umiera też niepowtarzalny sposób widzenia świata.

Zadanie

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Przeczytaj fragment artykułu pt. „Język a kultura”, który mówi o lokalnych dialektach i języku standardowym. Zastanów się, jaki jest twój stosunek do lokalnych dialektów, akcentu, używania lokalnych powiedzeń. Wstydzisz się ich? Czy traktujesz je jako lokalne bogactwo?
2. Korzystając z umieszczonego przy stacji dyktafonu nagraj dwa-trzy słowa charakterystyczne dla twój regionu, twojej miejscowości, a może i twojej rodziny. Struktura nagrania: imię, nazwisko, miejscowość, region, kilka charakterystycznych słów z wytłumaczeniem, co oznaczają.
3. Obejrzyj trzy inspiracje – projekty wykorzystujące język jako punkt wyjścia do działań wielokulturowych i dotyczących tożsamości lokalnej. Następnie wymyśl i zapisz trzy pomysły na działanie z okazji Dnia Języka Ojczystego w twojej bibliotece.

Trzy pomysły na działanie z okazji Dnia Języka Ojczystego:

1.

2.

3.

Idea

One Billion Rising zaczęło się 14 lutego 2013 roku gdy w ponad 200 krajach, w tym w Polsce (w ponad 30 miastach) kobiety, dziewczęta i dziewczynki, a także mężczyźni, którzy naprawdę kochają i wspierają kobiety, zatańczyli przeciwko przemocy wobec kobiet. 14 lutego – w Walentynki – by nagłośnić problem przemocy wobec kobiet i protestować przeciwko temu zjawisku. Akcję zapoczątkowała w 2011 roku Eve Ensler, pisarka, autorka „Monologów waginy”, działaczka feministyczna i antyprzemocowa. Po fali gwałtów w USA w 2011 roku napisała:

Mam dość mówienia o gwałcie pięknymi słówkami. To trwało zbyt długo; byliśmy zbyt wyrozumiałe. To nasza kolej, by GWAŁTOWNIE domagać się uwagi, w każdej szkole, w parku, w radiu, w telewizji, domu, biurze, fabryce, obozie dla uchodźców, bazie wojskowej, szatni, nocnym klubie, alejce, sali sądowej, ONZ. (...) Musimy potączyć się we wspólnym buncie i pasji, by zmienić sposób myślenia o gwałcie... Żyjemy na planecie, na której w ciągu swojego życia około miliarda kobiet padnie lub padło ofiarą gwałtu. MILIARD KOBIET!

I zapowiedziała akcję „Powstanie Ofiar Gwałtu – ONE BILLION RISING” na Walentynki 2013 roku. Wspólnym mianownikiem akcji jest taniec, bo tańcząc rządzę swoim ciałem. Wspólny taniec wyzwala energię. Polska akcja nosi nazwę NAZYWAM SIĘ MILIARD, by okazać solidarność i wsparcie dla wszystkich kobiet na świecie, które doświadczają przemocy. Szacuje się, że w Polsce przemocy fizycznej i seksualnej doświadczą od 700 tysięcy do miliona kobiet. To niemal tyle, ile wynosi ludność całego województwa opolskiego. W tym ok. 200-250 tysięcy to kobiety, które doświadczyły gwałtów, czyli łączna liczba mniejszości niemieckiej, białoruskiej, ukraińskiej i romskiej w Polsce razem wziętych!

Źródło: <http://www.feminoteka.pl/nazywamsiemiliard/oakcji.php>

Zadanie:

1. Przeczytaj informacje o międzynarodowej kampanii „One Billion Rising – Nazywam się Miliard”.
2. Weź udział w przygotowaniach do akcji „One Billion Rising – Nazywam się Miliard”.
3. Zapytaj przedstawicielkę Fundacji Feminoteka, w jaki sposób włączyć się w ogólnopolską akcję w przyszłym roku.

Jak się włączyć?

MARZEC: RÓŻNORODNOŚĆ

8 MARCA – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ KOBIECI

Idea

Święto nadal obecne w kalendarzach wielu osób i instytucji, nieco zdyskredytowane skojarzeniami z PRL-owską rzeczywistością, posiadające bardzo chlubną, a nieco zapomnianą historię. Wikipedia podaje, że za pierwowzór Dnia Kobiet przyjęć można obchodzone w starożytnym Rzymie Matronalia. Było to święto przypadające na pierwszy tydzień marca, związane z początkiem nowego roku, macierzyństwem i płodnością.

XX-wieczne, współczesne rozumienie święta u swoich źródeł było wyrazem szacunku wobec kobiet walczących o równouprawnienie. Pierwsze obchody odbyły się 28 lutego 1909 r. w Stanach Zjednoczonych jako upamiętnienie odbywającego się rok wcześniej nowojorskiego strajku pracowni przemysłu odzieżowego przeciwko złym warunkom pracy. Niektóre ze źródeł podają, że w trakcie strajku zginęło 126 kobiet (głównie imigrantek), ale nie ma w tej kwestii zgody historyków. Dzień Kobiet miał służyć krzewieniu idei praw kobiet oraz budowaniu społecznego poparcia dla powszechnych praw wyborczych dla kobiet. Święto nabrało w pełni międzynarodowego charakteru w roku 1977, gdy Organizacja Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję, na mocy której Dzień Praw Kobiet i Pokoju na Świecie mógł być obchodzony w dowolnie wybranym przez Państwa Członkowskie dniu zgodnym z tradycją danego kraju. Obecnie Dzień Kobiet jest oficjalnym świętem w blisko 30 krajach na niemalże każdym z kontynentów. Poszczególne kraje różnią się sposobami okazywania szacunku kobietom i posiadają różne tradycje i zwyczaje związane z tym dniem.

Myśląc o tym dniu w bibliotece, zapraszamy do podjęcia się zorganizowania obchodów w sposób nieco odmienny od tradycyjnego. Z jednej strony może to być okazja do zapoznania użytkowników z różnymi tradycjami i/lub przyczynek do dyskusji o roli kobiet w poszczególnych krajach. Z drugiej strony – odwołanie się do początków, przypomnienie historii i pierwotnych założeń, dla których ten dzień został ustanowiony świętem kobiet.

Zadanie składa się z czterech etapów:

1. Wylusuj z naczynia jedną karteczkę i zapoznaj się z jej treścią. Będziesz mieć na niej napisaną nazwę kraju.
2. Spisz na kartce wszystkie skojarzenia, jakie przychodzą Ci do głowy na myśl o kobietach z wylusowanego kraju.

Wylusowany przeze mnie kraj to

Wypisz swoje skojarzenia, poglądy, myśli i wyobrażenia:
Kobiety z tego kraju są

3. Wybierz z dostępnych przy tej stacji materiałów edukacyjnych życiorys pisarki z kraju, który wylosowałeś/łaś. Zapoznaj się z materiałem i odpowiedz na pytania umieszczone pod tekstem. Odpowiedzi i komentarze możesz spisać poniżej.

Po przeczytaniu życiorysu nasuwają mi się następujące refleksje:

4. Zobacz, czyje jeszcze życiorysy dostępne są przy tej stacji. Zastanów się wokół czyjej twórczości i postaci można by zorganizować Dzień Kobiet w bibliotece?

Pamiętaj, że Dzień Kobiet to nie tylko okazja do celebrowania święta kobiet ze swojego otoczenia, ale także okazja do jedności i solidarności z kobietami z całego świata, rozpoczęcia dyskusji o roli i prawach kobiet, przywołania sylwetek inspirujących, silnych, wpływowych kobiet z Polski i z innych krajów. Chcąc zorganizować niesztampowy Dzień Kobiet, warto sięgać po światową literaturę i pozycje wspaniałych pisarek, które są nie tylko inspirującymi kobietami, ale także piszą o kobietach w swoich krajach, często też o wątkach wielokulturowych. Zestawienie ich sposobu przedstawiania rzeczywistości i postaci kobiecych może pomóc w przełamywaniu wielu stereotypów i powierzchownych wyobrażeń o kobietach z danego kraju.

MARZEC: RÓWNOŚĆ

21 MARCA – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ WALKI Z DYSKRYMINACJĄ RASOWĄ

Idea

Święto obchodzone corocznie z inicjatywy Organizacji Narodów Zjednoczonych od 49 lat (w 2016 roku obchodzić będziemy pięćdziesięciolecie ustanowienia tego święta!). Pierwotnie obchodzone jako upamiętnienie ofiar masakry w Sharpeville w Republice Południowej Afryki (69 osób sprzeciwiających się rozwiązaniom wspierającym apartheid zostało zabitych przez policję) i innych incydentów na tle rasistowskim. Obecnie dzień propagujący idee przeciwstawiania się wszelkim formom rasizmu, ksenofobii i dyskryminacji na świecie.

Zadanie składa się z sześciu etapów:

1. Przeczytaj zdania dostępne/wiszące w przestrzeni tej stacji. Są to fragmenty autentycznych wypowiedzi pochodzących z różnych źródeł: pisanych, mówionych, wizualnych; z codziennych rozmów na szczeblu oficjalnym i prywatnym; naukowych artykułów i codziennych wypowiedzi.
2. Wspólnie w parze zastanówcie się, jaki obraz grupy, której dotyczą wypowiedzi, się z nich wyłania.
3. Zapoznaj się z argumentami za szkodliwością używania określenia „Murzyn” – materiał dostępny przy stacji.
4. Przeczytaj list młodego mężczyzny nadesłany do redakcji Gazety Wyborczej i opublikowany na jej łamach.
5. Przedyskutujcie w parze konsekwencje krzywdzącego, stereotypizującego języka: słuchanie przewisk, wyzwisk i pejoratywnych określeń wpływa na życie autora listu. Zastanówcie się też, co ten list ma wspólnego z określeniami, które czytaliście w pierwszym kroku tego zadania.
6. Zastanów się, jak można obchodzić w bibliotece Międzynarodowy Dzień Walki z Dyskryminacją Rasową, korzystając z podanych inspiracji – zapisz trzy pomysły. Dyskryminacja rasowa najczęściej kojarzona jest z dyskryminacją osób czarnoskórych. Obraz osób czarnoskórych jest w Polsce bardzo zniekształcony i krzywdzący, ponadto święto to ustanowiono dla uczczenia ofiar czarnej społeczności w RPA. Wybierając temat przewodni dla obchodów tego święta w Polsce, nie trzeba jednak koncentrować się na osobach czarnoskórych czy na Afryce. Temat rasizmu można podjąć w kontekście grup, które są obecne w twojej społeczności, w okolicy, nie są zbyt odległe. Rasizmu doświadczają także Romowie, Koreańczycy, Czeczeni, Turcy i inni. Sprawdź, kto w twojej okolicy mieszka, prowadzi sklepy, chodzi do przedszkola/szkoły, jest użytkownikiem biblioteki i może być narażony na rasizm. Jeśli to możliwe – skoncentruj się na przeciwdziałaniu rasizmowi wobec grup z twojego otoczenia.

twoje notatki:

KWIECIEŃ: RÓŻNORODNOŚĆ

8 KWIETNIA – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ ROMÓW

Idea

Międzynarodowy Dzień Romów obchodzony jest w rocznicę I Światowego Kongresu Romów, który odbył się 8 kwietnia 1971 roku w Londynie. Powstała wtedy Światowa Rada Romów, a Organizacja Narodów Zjednoczonych uznała grupę za mniejszość oraz zatwierdziła romską flagę. Wybrano wtedy również pierwszego romskiego prezydenta, którym został Slobodan Berberski. Był to pierwszy przedstawiciel Romów na arenie międzynarodowej reprezentujący interesy i walczący o prawa Romów. Obecnie święto to jest ważną datą dla części społeczności, przy okazji będąc pretekstem do podnoszenia tematu Romów, walki ze stereotypami i edukowania w kwestiach dotyczących tej grupy w mediach, na oficjalnych uroczystościach organizowanych przez przedstawicieli rządu (np. pełnomocników rządu ds. równego traktowania) czy w społecznościach lokalnych.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Sprawdź, ile wiesz na temat Romów, uzupełniając test dostępny przy stacji „romskiej”. Potraktuj to jako fazę wstępną pracy nad tematem dla siebie lub jako inspirację, jak zacząć zajęcia na temat Romów w bibliotece.
2. Przejrzyj dostępne przy stacji materiały i porównaj zawarte w nich informacje z odpowiedziami, jakie dawałeś/aś przy poszczególnych pytaniach. Sprawdź poprawność swoich odpowiedzi, poszukaj odpowiedzi na pytania, na które było ci trudniej odpowiedzieć lub nie znałeś/aś na nie odpowiedzi. Zastanów się, co było dla ciebie nowe, interesujące, budzące chęć dowiedzenia się więcej na temat Romów. Jest duże prawdopodobieństwo, że także inne osoby będą zaciekawione tymi samymi tematami – zastanów się, jak przekazać te informacje użytkownikom biblioteki.
3. Przejrzyj dokładnie podręcznik do nauki języka polskiego dla dzieci romskich Ireny Majchrzak z ilustracjami Małgorzaty Mirgi-Tas, przeczytaj notki o autorce i ilustratorce. Przeczytaj fragment z podręcznika Wielokulturowa biblioteka o filarach wielokulturowej biblioteki i zastanów się, w jaki sposób koncepcja tego podręcznika realizuje filary 4W. Na koniec zastanów się, jak można by wykorzystać Opowieści babci do pracy z dziećmi romskimi i z dziećmi polskimi w bibliotece. Spisz swoje wnioski.

Pomysły na wykorzystanie podręcznika Ireny Majchrzak (także w ramach Międzynarodowego Dnia Romów):

KWIECIEŃ: RÓWNOŚĆ

5 KWIETNIA 1722 ROKU

– WIELKANOC

Idea

To jest stacja – niespodzianka. Jeżeli uda wam się dotrzeć na miejsce stacji, dowiecie się więcej. Podkreślmy: aby rozwijać kompetencje w obszarze wielokulturowości, niezbędne są elastyczność i tolerancja dwuznaczności. W wielokulturowym kontekście szybkie ocenianie i nadinterpretacje zaburzają relacje, natomiast zobaczenie różnych punktów widzenia, czasem sprzecznych, z równoczesnym zawieszeniem tego, co dobrze znane i bezpieczne, może prowadzić do konstruktywnego dialogu i adekwatnych działań.

M. Branka, D. Cieślukowska, Wielokulturowa biblioteka, s. 34.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Szukaj wskazówek – uważnie rozejrzyj się po przestrzeni kongresowej i szukaj motywów w kształcie jajek/z jajkami – tam znajdziesz ponumerowane wskazówki, które ułatwią wam dotarcie do stacji.
2. Po przybyciu na miejsce znajdziesz dodatkowe instrukcje – przeczytaj je uważnie i wykonaj proponowane zadania.
3. Po wykonaniu zadań odpowiedz na cztery pytania:

Dlaczego to zadanie realizowane jest w kwietniu i co ma wspólnego z Wielkanocą?

Jakie koncepcje teoretyczne związane z wielokulturowością mogą przedstawić na zajęciach w bibliotece, inspirując się tym zadaniem?

Dlaczego tolerancja dwuznaczności jest ważną kompetencją w obszarze wielokulturowości?

Kto ma rację?

MAJ: RÓŻNORODNOŚĆ

21 MAJA – ŚWIATOWY DZIEŃ RÓŻNORODNOŚCI KULTUROWEJ DLA DIALOGU I ROZWOJU

Idea

Światowy Dzień Różnorodności Kulturowej dla Dialogu i Rozwoju to święto obchodzone corocznie 21 maja, ustanowione przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Święto zakorzenione jest w idei „tolerancji i poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz promocji i ochrony praw człowieka, w tym prawa do rozwoju”.

Celem obchodów jest promocja kultury, różnorodności kulturowej, dziedzictwa kulturowego – zarówno materialnego, jak i niematerialnego, produktów przemysłu artystycznego, dóbr oraz usług związanych z kulturą.

To również okazja, jak podkreśla UNESCO, do uświadomienia rządów, polityków, instytucji kultury i uczestników życia społecznego, o konieczności kształtowania właściwej polityki kulturalnej i wypracowania mechanizmów ochrony lokalnych kultur, w tym ich szczególnie istotnego elementu – języka.

Metoda: kawiarenka językowa to formuła pracy, w której przy kawie i ciastkach spotykają się osoby chcące uczyć się języków. Jest to dobry pomysł na cykliczne działanie wielokulturowe w bibliotece. W Warszawie Stowarzyszenie Praktyków Kultury prowadzi kawiarenkę, w której uczestniczą migranci z krajów francuskojęzycznych Afryki i Warszawiacy uczący się francuskiego.

Spotkania te to nie tylko rozwój kompetencji językowych, ale również okazja do doświadczania różnorodności kulturowej i kształtowania wrażliwości międzykulturowej. Powracającym tematem rozmów, wywołującym śmiech, ale i gorące dyskusje, są różnice kulturowe. W bezpośrednim dialogu z osobą pochodzącą z innego kręgu kulturowego możemy się przyjrzeć swojemu etnocentryzmowi. Przy stacji spotkasz Ruth Madule, uczestniczkę kawiarenki, oraz Kasię Regulską-Lokanga, organizatorkę kawiarenki. Doświadczysz na własnej skórze udziału w kawiarence, dowiesz się, jak ją zorganizować w bibliotece oraz będziesz miał/a okazję przyjrzeć się sobie w kontekście etnocentryzmu.

Zadanie składa się z czterech etapów:

1. Usiądź przy stoliku z Ruth Madule i porozmawiaj na wylosowany na karteczce temat (po polsku lub po francusku).
2. Po rozmowie zapisz na małych karteczkach przynajmniej 3 refleksje z rozmowy i przyklej je do krzesła. Na karteczkach zapisane są początki wypowiedzi: czułam się..., zdziwiło mnie..., dowiedziałam się.... Możesz też przeczytać refleksje innych osób. W ten sposób dowiesz się, jakich przeżyć może dostarczyć ludziom udział w kawiarence.
3. Przeprowadź wywiad z organizatorką kawiarenki Kasią Regulską-Lokanga – na podstawie rozmowy wynotuj pięć rzeczy, o których warto pamiętać, organizując kawiarenkę językową w bibliotece.

4. Po tych wszystkich doświadczeniach – umieść się na skali etnocentryzmu.
Przeczytaj naklejoną na ścianie informację o fazach etnocentryzmu i etnorelatywizmu.
Zastanów się, gdzie jesteś. Przyklej tam kropkę.

O czym warto pamiętać, organizując kawiarenkę językową:

MAJ: RÓWNOŚĆ

21 MAJA – ŚWIATOWY DZIEŃ RÓŻNORODNOŚCI KULTUROWEJ DLA DIALOGU I ROZWOJU

Idea

Święto ustanowione przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2002 roku. Święto promuje tolerancję, ochronę lokalnych kultur, poszanowanie dla różnorodności kulturowej i dziedzictwa kulturowego – zarówno materialnego, jak i niematerialnego.

Pracownia Etnograficzna to stowarzyszenie skupiające etnografów i antropologów kultury. Obszarem ich zainteresowań jest zarówno tradycyjna kultura ludowa, jak i współczesność. Od kilku lat współpracują z bibliotekami, prowadząc w nich warsztaty wielokulturowe. Przy okazji poznasz etnolożki i dowiesz się, jak organizować wydarzenia wielokulturowe w bibliotece.

Zadanie składa się z dwóch etapów:

1. Porozmawiaj z etnolożkami z Pracowni Etnograficznej o ich projekcie „Przygoda w bibliotece”. Dowiedz się, na czym polegał projekt, z jakimi trudnościami spotkały się edukatorki, jak biblioteka powinna się przygotować do organizacji takich warsztatów.
2. Na podstawie rozmowy zidentyfikuj na Liście Kontrolnej przepisy i antyprzepisy dotyczące organizacji wielokulturowego wydarzenia w bibliotece.

Trzy najważniejsze dla mnie refleksje dotyczące organizacji wielokulturowych wydarzeń w bibliotece to:

1.

2.

3.

CZERWIEC: RÓŻNORODNOŚĆ

23 CZERWCA – PIERWSZY DZIEŃ LATA

Idea

Czerwiec, a właściwie druga połowa tego miesiąca to czas, w którym zazwyczaj jedną nogą lub myślami jest się już gdzieś daleko. Pierwszy dzień lata, początek wakacji mogą być impulsem do zorganizowania w bibliotece zajęć np. dla dzieci wokół podróżowania. Zabranie najmłodszych użytkowników w podróż „placem po mapie” i analogicznie „okiem po książce” to wspaniała okazja, by zwiększać zainteresowanie młodzieży książkami, przy okazji rozbudzając chęć poznania świata (choćby za pośrednictwem książek właśnie).

Wydawnictwa mają bogatą ofertę książek o innych kulturach, krajach, o podróżowaniu. Warto z nich skorzystać przy organizowaniu czerwcowego wydarzenia w bibliotece. Dla jednych będzie to przygotowanie do wyjazdu, wyrabianie nawyku korzystania z książek i przewodników w ramach zdobywania informacji o celu podróży. Dla innych – tych, którzy z różnych powodów nie wyjeżdżają – będzie to okazja udania się w podróż dookoła świata bez konieczności wychodzenia z biblioteki.

Zadanie* składa się z sześciu etapów:

1. Na kartce narysuj mapę świata – w ten sposób wprowadzisz się w klimat podróży dookoła świata.
2. Porównaj swój rysunek z mapą na ścianie. Jakie widzisz podobieństwa a jakie różnice? Z czyjej perspektywy rysowana jest twoja mapa, a z czyjej ta na ścianie?
3. Przypomnij sobie trzy tytuły książek, które masz w bibliotece i które można by wykorzystać przy organizowaniu warsztatów „Podróż dookoła świata bez wychodzenia z biblioteki – palcem po mapie i okiem po książce”.
4. Znajdź na półkach naszej „biblioteki” trzy książki, wokół których można by pracować z dziećmi/młodzieżą przy tego typu działaniu w bibliotece.
5. Jeśli jeszcze nie znalazłeś/aś tej książki, to sięgnij teraz po MAPY Aleksandry i Daniela Mizielińskich wydane przez Wydawnictwo Dwie Siostry. Wyobraź sobie, że planujesz wakacje. Postanowiłeś/aś zobaczyć największe jezioro świata, pałac kopciuszka, kauczukowce, powęchać czarnego irysa, uprawiać zorbing, przejechać się tuk-tukiem – dokąd pojedziesz? Zajrzyj do MAP i zrób listę krajów, w których znajdziesz te atrakcje.

---

największe jezioro świata

---

pałac kopciuszka

---

kauczukowce

---

czarny irys

---

zorbng

---

przejażdżka tuk-tukiem

---

6. Spośród uzupełnionych w tabeli krajów wybierz ten, który cię najbardziej interesuje. A może twoją pasją jest inna kultura. Jaka? Wypisz skojarzenia i fakty jakie masz/znasz na temat tego kraju.

To do wybranego przed chwilą kraju będziesz mógł zabrać dzieci podczas swoich warsztatów. Własna pasja i zaciekawienie jest najsilniejszym motywatorem do zdobywania i przekazywania wiedzy. Pamiętaj o doświadczeniu z rysowaniem mapy – planując i realizując koncepcję warsztatów wielokulturowych sięgaj po jak najwięcej perspektyw. Pokazuj kulturę z różnych punktów widzenia, szczególnie postaraj się dotrzeć do tego, jak ją widzą, opisują osoby z niej pochodzące. To może być zupełnie inny obraz świata.

CZERWIEC: RÓWNOŚĆ

20 CZERWCA – ŚWIATOWY DZIEŃ UCHODŹCY

Idea

Światowy Dzień Uchodźcy to coroczne święto obchodzone w ponad stu krajach, a ustanowione przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 15 lat temu w 50. rocznicę uchwalenia Konwencji na temat Statusu Uchodźców. Święto upamiętnia odwagę i siłę uchodźców na całym świecie.

Jest to okazja do organizowania wydarzeń kulturalnych (przedstawienia, happeningi, wieczory autorskie z pisarzami o uchodźczych doświadczeniach), edukacyjnych (szkolenia, konferencje) oraz pomocowych programów dla rodzin i dzieci. W tym dniu podkreślana powinna być jedność i solidarność z uchodźcami, bazująca na zrozumieniu potrzeb tej grupy ludności.

Takimi przesłankami kieruje się wiele organizacji pozarządowych, np. Fundacja Ocalenie od lat zajmująca się kwestiami uchodźczymi i prowadząca Centrum Pomocy Cudzoziemcom. Fundacja ma wieloletnie doświadczenie organizowania różnych przedsięwzięć z okazji Dnia Uchodźcy oraz codziennej pracy z tą grupą.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Zapoznaj się z materiałami promocyjnymi Fundacji Ocalenie, przeglądając broszury i ulotki.
2. Porozmawiaj z przedstawicielami Fundacji, którzy spotkają się z tobą, by przedstawić kulisy organizowania obchodów Dnia Uchodźcy, zarówno od strony technicznej, jak i merytorycznej.
3. Po rozmowie zanotuj pięć rzeczy, o których warto pamiętać, organizując Dzień Uchodźcy w bibliotece.

O czym warto pamiętać, organizując Dzień Uchodźcy:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

LIPIEC: RÓŻNORODNOŚĆ 4 LIPCA 2016 – ZAKOŃCZENIE RAMADANU

Idea

Ramadan to dziewiąty miesiąc kalendarza muzułmańskiego. Dla muzułmanów jest święty, gdyż w tym miesiącu rozpoczęło się objawianie Koranu – archanioł Gabriel ukazał się Mahometowi, przekazując kilka wersów przyszłej świętej księgi islamu. W 2016 roku Ramadan będzie trwał od 6 czerwca do 4 lipca (lub od 7 czerwca do 6 lipca; daty na poszczególnych kontynentach różnią się ze względu na różnice czasowe i astronomiczne).

Ścisły post w Ramadanie jest jednym z pięciu filarów islamu (obok wyznania wiary, modlitwy, jałmużny i pielgrzymki). Post obowiązuje wszystkich zdrowych, dorosłych muzułmanów od wschodu do zachodu słońca. Oznacza powstrzymanie się od jedzenia, picia, rozrywek, palenia tytoniu, seksu. Koniec Ramadanu muzułmanie świętują w towarzystwie rodziny i przyjaciół, wokół zastawionego smakołykami stołu.

Zakończenie Ramadanu może być okazją do zorganizowania w bibliotece wielokulturowego wydarzenia. Jak się do tego zabrać? – tego dowiesz się przy stacji Kolacja ramadanowa.

Zadanie składa się z dwóch etapów:

1. Usiądź przy stole ramadanowym, poczęstuj się. Porozmawiaj z innymi stołownikami: dowiedz się, czym jest Ramadan i jak się go świętuje.
2. Na podstawie rozmowy i informacji o kolacji ramadanowej zidentyfikuj na Liście Kontrolnej przepisy i antyprzepisy dotyczące organizacji wielokulturowego wydarzenia w bibliotece.

Trzy najważniejsze dla mnie refleksje dotyczące organizacji wielokulturowych wydarzeń w bibliotece to:

1.

2.

3.

LIPIEC: RÓWNOŚĆ

22 LIPCA – EUROPEJSKI DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR NIENAWIŚCI

Idea

Ruch przeciw Mowie Nienawiści zainicjowany przez Radę Europy wybrał 22 lipca na Europejski Dzień Pamięci o Ofiarach Przestępstw z Nienawiści. Data ma nawiązywać i upamiętnić ofiary terrorystycznego ataku w 2011 roku w Oslo i na wyspie Utøya, w wyniku którego życie straciło 77 młodych osób.

W lipcu 2015 roku przedstawiciele ruchu wystosowali petycje do Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, Parlamentu Europejskiego oraz państw członkowskich Rady Europy, w której zgłoszono propozycję oficjalnego ustanowienia 22 lipca Europejskim Dniem Ofiar Przestępstw z Nienawiści. Jednocześnie, oddolnie, działało wiele inicjatyw organizowanych przez ludzi, dla których tolerancja, przeciwdziałanie dyskryminacji i nienawiści oraz stwarzanie wszystkim ludziom godnych warunków do życia jest ważną wartością.

Zadanie składa się z sześciu części:

1. Zapoznaj się z przykładowymi komentarzami, wypowiedziami i opisami zdarzeń, które znajdziesz przy tej stacji.
2. Przeczytaj definicję mowy nienawiści i koncepcję piramidy nienawiści Gordona Allporta.
3. Umieść przykłady wypowiedzi i zdarzeń w odpowiednim miejscu na piramidzie.
4. Wiedząc teraz więcej na temat mowy nienawiści i przestępstw motywowanych uprzedzeniami, zastanów się, dlaczego warto się im przeciwstawiać, dlaczego należy wspierać osoby ich doświadczające. Jakie są twoje powody osobiste i dlaczego w przeciwdziałanie mowie nienawiści mogłaby się zaangażować twoja biblioteka?
5. Na przygotowanych kartkach kolorowego papieru odrysuj swoją dłoń i wytnij rysunek. Wpisz w rękę swoje argumenty z części czwartej zadania. Naklej rękę na plakacie, tworząc kolaż dłoni osób, które podpisują się pod ideą walki z przestępstwami i mową motywowaną uprzedzeniami.
6. Przeczytaj informację o happeningu i innych akcjach Ruchu przeciw Mowie Nienawiści. Może któraś z nich zainspiruje cię do podjęcia działań w bibliotece?

SIERPIEŃ: RÓŻNORODNOŚĆ

24 SIERPNIA – DZIEŃ NIEPODLEGŁOŚCI UKRAINY

Idea

24 sierpnia jest obchodzony jako Dzień Niepodległości na Ukrainie dla uczczenia uzyskania niepodległości przez państwo w 1991 roku. Suwerenność Ukrainy poparło wtedy w referendum ponad 90 procent Ukraińców. W 2015 roku, po 24 latach samostanowienia, nadal wysoki odsetek mieszkańców Ukrainy popiera jej niepodległość. Dla wielu 24 sierpnia i 23 sierpnia (Dzień Flagi) są ważnymi dniami w kalendarzu świąt.

Ukraina to jeden z głównych krajów pochodzenia imigrantów mieszkających w Polsce. W ostatnich dwóch latach migracja dodatkowo nasiliła się, ze względu na wojnę, na pogarszające się warunki życia, bezrobocie. Ukraińcy są w Polsce jedną z niewielu grup migranckich wyraźnie zauważalnych w urzędach, na ulicach, na rynku pracy. Gdyby instytucje kultury w Polsce otwały dla Ukraińców swoje drzwi, na pewno ucieszyłoby to wielu. Duże grono przybyłych z Ukrainy osób, nawet bez zaplecza instytucjonalnego, tworzy prężny ruch kulturalny w licznych miastach, zraszając Ukraińców mieszkających w Polsce i celebrując z nimi wspólne wydarzenia – od patriotycznych po rozrywkowe. Zorganizowanie w bibliotece święta jednej z największych grup migranckich w Polsce może być strzałem w dziesiątkę.

Stacja ta nie będzie jednak prostą receptą na sukces ani bezpośrednią inspiracją dla jednodniowego wydarzenia. Korzystając z okazji, chcemy zaprosić biblioteki do tego, by otwierały swoje drzwi dla imigrantów i uchodźców, mniejszości etnicznych i narodowych, repatriantów i innych wielokulturowych grup nie tylko od święta, ale na co dzień. Aby zaproponować adekwatną i skrojoną w odpowiedzi na potrzeby grupy stałą ofertę działań oraz prowadzić bibliotekę w sposób włączający i zapraszający nie-Polaków, trzeba umieć badać potrzeby migrantów. Przy tej stacji zaprosimy do refleksji w tym właśnie obszarze.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Przeczytaj scenariusz Jak prowadzić analizę i diagnozę środowiska, czyli s. 86-89 z podręcznika Wielokulturowa biblioteka.
2. Wypisz najważniejsze twoim zdaniem przekazy z tego rozdziału.

Trzy najważniejsze dla mnie refleksje dotyczące organizacji wielokulturowych wydarzeń w bibliotece to:

- 1.
- 2.
- 3.

3. Następnie przeprowadź rozmowę z Oddbjørnem Hansenem – bibliotekarzem z Biblioteki Wielojęzycznej w Oslo, w której pracuje w dziale języków azjatyckich i odpowiada za „Kolekcję integracyjną” o nazwie START, obejmującą kursy językowe i książki promujące wielokulturowość. Dowiedz się, w jaki sposób badano/ bada się w Norwegii potrzeby grup wielojęzycznych, wielokulturowych, by realizując działania i przygotowując ofertę dopasowywać ją do oczekiwań użytkowników o wielokulturowym rodowodzie, tym samym zwiększając liczbę migrantów, w tym Polaków, korzystających z bibliotek.
4. Odnotuj kilka najważniejszych inspiracji i praktycznych rad oraz zastanów się, jak je można wykorzystać w Polsce w stosunku do Ukraińców jako potencjalnych i realnych użytkowników biblioteki.

Inspiracje i praktyczne rady od bibliotekarza z Biblioteki Wielojęzycznej i sposób ich wykorzystania we własnej bibliotece w kontekście Ukraińców.

Idea

Sierpień, końcówka wakacji, powroty z różnych bliższych i dalszych podróży to okres spotkań przy slajdach, pokazach zdjęć, opowieściach – tych w domach, ale i w domach kultury czy bibliotekach. Opowiadanie o odległych miejscach, innych zwyczajach i własnych obserwacjach nie jest jednak łatwym zadaniem. Jak najwierniej opowiedzieć, co się przeżyło, czego było się świadkiem, robiąc to jednocześnie z szacunkiem do lokalnych ludzi, miejsc, tradycji?

Zadanie* składa się z pięciu etapów:

1. Przeczytaj krótkie relacje pochodzące z różnego rodzaju blogów. Porównaj perspektywę osób nazywających siebie podróżnikami i w pewnym sensie dziennikarzami (prowadzącymi blog, piszącym relacje z podróży) z perspektywą osób, które w opisywanej kulturze żyją.
2. Zanalizuj sposób opisywania dość kontrowersyjnego zwyczaju przez osoby z „wewnątrz” (praktykujące, doświadczające, ustosunkowujące się do „swojego” zwyczaju) i z perspektywy „zewnątrznej” (tj. widzianej oczami turystów i podróżników). Zapisz swoje refleksje.
3. Pomyśl, jak mogłyby być opisywane polskie zwyczaje związane z Lanym Poniedziałkiem/Śmigusem-dyngusem przez osoby z zewnątrz (turystów), a jak zwyczaj ten widzą Polki i Polacy. Przedyskutuj to w parze.
4. Przypomnij sobie, czy w twojej bibliotece organizowane było spotkanie z podróżnikiem/turystą? Jak ono przebiegało? W jaki sposób osoba zdająca relacje z podróży odnosiła się do obserwowanych zwyczajów i ludzi – z szacunkiem, próbą zrozumienia, ciekawością? Czy prześmiewczo, z wyższością, z odrazą? A może jeszcze inaczej? Czy kolejne spotkanie zorganizowałbyś/łabyś podobnie, czy coś byś zmienił/a? Zapisz, jakie wskazówki/prośby przekażesz osobie, która przyjdzie kolejnym razem do biblioteki z opowieścią podróżniczą.

Różnice w opisie zwyczaju przez osoby z „wewnątrz” i z perspektywy „zewnątrznej”:

Wskazówki dla gościa – podróżnika odwiedzającego bibliotekę z prelekcją/pokazem:

* Zadanie przygotowane we współpracy z portalem post-turysta.pl. Niebawem na portalu ukaże się esej prof. Marcina Gawryckiego o tym, jak krytycznie czytać literaturę podróżniczą. Autorzy portalu polecają także książkę Marcina Gawryckiego pt. W pogoni za wyobrazeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróżniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej.

WRZESIEŃ: RÓŻNORODNOŚĆ 1 WRZEŚNIA – ROZPOCZĘCIE ROKU SZKOLNEGO

Idea

Pierwszy września w wielu krajach jest ważnym dniem w kalendarzu. W Erytrei to Początek Zbrojnego Powstania, Libii – Święto Rewolucji, w Singapurze obchodzi się Dzień Nauczyciela, w Uzbekistanie – Święto Niepodległości, a Słowacy ustanowili wtedy Święto Konstytucji. Patrząc na polski kalendarz widzimy tego dnia zapisy o Święcie Wojsk Obrony Przeciwlotniczej i Dzień Weterana. Polacy oddają w tym dniu hołd obrońcom ojczyzny i wspominają wszystkich tych, którzy walcząc o Polskę, zginęli na polach bitew. Ale dzień ten kojarzony jest też w Polsce z celebrowaniem innego wydarzenia – to pierwszy dzień szkoły. Pierwszego września, chwilę przed godziną 8:00 rano, ulice wielu polskich wsi, miasteczek i aglomeracji zapełniają się młodymi ludźmi w galowych strojach. W tym dniu szkołę rozpoczyna też wielu przedstawicieli innych kultur. Dzieciom tym 1 września kojarzy się nie tylko ze spotkaniem nowych lub starych kolegów i koleżanek, z krótką uroczystością szkolną i celebrowaniem popołudnia w kawiarni czy na trzepaku. To także dzień wypełniony stresem, nerwami i innymi trudnymi emocjami. Ludmyla Bublyk, matka czwartoklasistki pochodzącej z Ukrainy tak pisze o tym dniu:

“Kto chociażby raz w życiu przeżył ze swoim dzieckiem przeniesienie z jednej szkoły do drugiej z jakiegokolwiek powodu, ten niewątpliwie wie, o czym będziemy tu rozmawiać. Z tym, że przeniesienia do szkoły w swoim rejonie, mieście, kraju nie da się porównać do tego, że nasza pociecha w jednym dniu znajdzie się wśród nieznanym rówieśników, obcych nauczycieli, w nieznanym warunkach i do tego w otoczeniu, w którym nikt nie rozumie ani słowa z tego, co dziecko mówi.”

Podobnych trudności w pierwszym i kolejnych dniach roku szkolnego doświadczają dzieci imigrantów i uchodźców z innych krajów, ale także przedstawiciele mniejszości, choćby dzieci pochodzenia romskiego, dla których język polski i atmosfera polskich instytucji jest równie obca jak dla dzieci cudzoziemskich.

Zadanie* składa się z sześciu etapów:

1. Przeczytaj krótkie opisy strategii adaptacyjnych osób z innych kultur, a podczas oglądania filmu, o którym mowa w drugim punkcie zadania, identyfikuj zachowania bohaterki będące ich przejawami. Krótkie opisy strategii znajdziesz w tabeli poniżej, dłuższe definicje pojawiły się przy stacji styczniowej na początku gry.

* Ludmyla Bublyk, *Warszawska szkoła widziana oczami cudzoziemców narodowości ukraińskiej*, [w:] *Praca z uczniem cudzoziemskim: Przewodnik dobrych praktyk dla dyrektorów, nauczycieli, pedagogów i psychologów*, red. M. Zasuńska, Biuro Edukacji Urzędu M. St. Warszawy, Warszawa 2011, s. 135 – 137.

2. Obejrzyj film Po polsku mam na imię Hania, z serii filmowej Fundacji na rzecz Różnorodności Społecznej (FRS) zatytułowanej „Narracje Migrantów”. Na kanale <https://www.youtube.com/user/NarracjeMigrantow> dostępnych jest więcej filmów z tej serii.
3. Po obejrzeniu filmu wypisz wszystkie emocje, jakie wzbudził w tobie ten film i opowiedz Hani.
4. Wpisz zaobserwowane zachowania bohaterki w tabelkę ze strategiami adaptacyjnymi.

NAZWA STRATEGII

PRZEJAW / PRZYKŁAD ZACHOWANIA

ASYMILACJA:

upodabnianie się
do członków kultury przyjmującej.

SEPARACJA:

strategia odwrotna do asymilacji
– imigrant/ka stara się zachować własną tożsamość.

INTEGRACJA:

dążenie do połączenia
ze sobą obu kultur.

5. Wymień wszystkie trudności związane z adaptacją do polskich warunków, do polskiej szkoły, jakich doświadczała bohaterka i zastanów się, jakie działania mogłaby podjąć biblioteka jeszcze w trakcie wakacji lub w pierwszych tygodniach roku szkolnego, by wesprzeć dzieci z innych kultur w odnalezieniu się w polskiej rzeczywistości. Zapisz swoje pomysły.

**Pomysły na działania w bibliotece w ramach
wspierania dzieci w adaptacji do polskiej szkoły:**

WRZESIEŃ: RÓWNOŚĆ

21 WRZEŚNIA – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ POKOJU

Idea

Święto ustanowione przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Obchody rozpoczyna Sekretarz Generalny ONZ, który uderza w Dzwon Pokoju znajdujący się przed siedzibą ONZ w Nowym Jorku. Dzwon został podarowany przez japońską organizację 8 czerwca 1954 roku. Jest on jedną z 50 identycznych kopii dzwonu w Hiroszynie zniszczonej wybuchem bomby atomowej w 1945 roku. Na dzwonie widnieje napis: „Niech żyje absolutny pokój na świecie”. W Służewskim Domu Kultury również znajduje się taki dzwon. 20 września 2015 roku został powieszony w nowo wybudowanej i stylizowanej na wzór japoński pagodzie. W wolnej chwili możesz podejść do dzwonu i poznać bliżej jego historię.

Równościowa stacja wrześniowa przeniesie cię do miejsca, gdzie ludzie uciekają od wojny – do obozu syryjskich uchodźców. Poszukasz odpowiedzi na pytanie, co jako biblioteka możesz zrobić, żeby ułatwić im integrację w Polsce.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Obejrzyj film „Twórcy zabawek” nagrany w tym roku w obozie dla syryjskich uchodźców. Film trwa 7 minut.
2. Porozmawiaj z Magdą Sobolewską – współautorką filmu, która spędziła w obozie kilka tygodni. Spytaj ją o warunki życia w obozie, o to, jacy są Syryjczycy i o inne rzeczy, które budzą twoją ciekawość.
3. Wyobraź sobie, że do twojej miejscowości przyjeżdżają syryjscy uchodźcy – konkretne osoby, które poznałaś/eś w filmie – zastanów się i zapisz w trzech punktach, co może zrobić biblioteka, żeby ułatwić im integrację ze społecznością. Zapisując pomysły, możesz konsultować je z Magdą.

Co biblioteka może zrobić, żeby ułatwić uchodźcom integrację:

PAŹDZIERNIK: RÓŻNORODNOŚĆ

17/18 PAŹDZIERNIKA 2016

– ŚWIĘTO SUKKOT

Idea

Sukkot, w Polsce zwane Świętem Sztaśasów lub Kuczek, to radosne żydowskie święto rozpoczynające się 15. dnia miesiąca tiszri, prawie tydzień po Sądny Dniu. Po pogodzeniu się z Bogiem ludzie są gotowi do celebrowania najradośniejszych świąt w roku. Minął czas żalu za grzechy, nadeszła pora radości. Jest to jeden ze sposobów wyjaśniania znaczenia i symboliki tego święta, zrealizowanie zadań z tej stacji pozwoli ci poznać więcej znaczeń i interpretacji uroczystości.

Zadanie składa się z pięciu etapów:

1. Wylusuj jeden z kilku opisów zadań znajdujących przy tej stacji. Przeczytaj instrukcję i w parze wykonajcie zadanie.
2. Przeczytaj informacje o święcie Sukkot i zastanów się, które z tych informacji są dla ciebie mało czytelne, o co jeszcze chciałbyś zapytać w odniesieniu do tego święta?
3. Porozmawiaj z Anną Halbersztat – edukatorką/informatorką kulturową obecną przy stacji. Dopytaj o święto, o to jak jest obchodzone, co jest w nim najważniejszego, dotrzyj także do ciekawostek (np. z czego się przygotowuje – podobno najsmaczniejszą – nalewkę na to święto).
4. Jednym z najważniejszych elementów tego święta jest gościnność i przyjmowanie pod swój dach osób wygnanych. To element nawiązujący do współczesności i sytuacji uchodźców. Celebrowanie tego święta w bibliotece może polegać na sięganiu po tradycję żydowską, ale także na odnoszeniu jego przekazów do współczesności, np. do gościnności wobec migrantów i uchodźców.
5. Wybierz element święta (na podstawie przeczytanej i usłyszonej narracji o Święcie Sztaśasów) i zastanów się, jak możesz wykorzystać pozyskaną wiedzę do przeprowadzenia warsztatów w bibliotece.

Zapisz swoje refleksje: najbardziej inspirujący przedmiot, element święta, ciekawostka z tego zadania i pomysł jak je wykorzystać w działaniu w bibliotece.

6. W trakcie kongresu lub w zaciszu własnej biblioteki/domu wejdź na portal Wirtualny sztetl (www.sztetl.org.pl) i odszukaj własną miejscowość. Sprawdź, jakie elementy kultury żydowskiej możesz znaleźć w swojej miejscowości, w okolicy biblioteki; może uda ci się też znaleźć na portalu zdjęcia kamienic ze starymi kuczkami przytwierdzonymi do boków budynków, balkonów. Jeśli nie, to obejrzyj zdjęcia domów z kuczkami np. w Białymstoku, Będzinie, Płocku. Niech wirtualny sztetl zainspiruje cię do dalszych poszukiwań i działań w tematyce żydowskiej.

PAŹDZIERNIK: RÓWNOŚĆ

14 PAŹDZIERNIKA – DZIEŃ EDUKACJI NARODOWEJ

Idea

Temat wielokulturowości to temat w polskiej edukacji stosunkowo zaniedbany. Niewiele możemy się w szkole dowiedzieć o kulturze innej niż polska. A kiedy przyjrzymy się reakcjom społecznym towarzyszącym dyskusji o uchodźcach z Syrii, nie ma wątpliwości, że wiele jeszcze musimy się w tej kwestii nauczyć. Przed biblioteką również stoją nowe wyzwania związane z tym tematem. Pomocą w zdobywaniu wiedzy w tym obszarze może być podręcznik Wielokulturowa biblioteka, przygotowany specjalnie dla bibliotek, krok po kroku pokazujący, w jaki sposób włączać wielokulturowość w działania biblioteki.

Aby ten rozwój był możliwy, kluczowe jest przyjęcie założenia, że wielokulturowość to kompetencja, którą można rozwijać. Biblioteka ucząca się tej kompetencji, to biblioteka na miarę XXI wieku. W październiku, z okazji Dnia Edukacji, zapraszamy do przyjrzenia się, w jaki sposób się uczyć wielokulturowości i wdrażać model wielokulturowej biblioteki.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Z podręcznika Wielokulturowa biblioteka przeczytaj s. 21-23 (filary wielokulturowej biblioteki), s. 38 (kompetencje wielokulturowe) oraz s. 62 (infrastruktura i przestrzeń a filary 4W).
2. Rozejrzyj się dokładnie po przestrzeni, w której realizowana jest stacja i wypisz co najmniej pięć przykładów realizacji modelu wielokulturowej biblioteki.
3. Sprawdź, gdzie postawiony jest Koran i znajdź uzasadnienie, dlaczego właśnie tam się on znajduje.

Przykłady realizacji modelu wielokulturowej biblioteki

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Koran ustawiony jest...

...ponieważ*

LISTOPAD: RÓŻNORODNOŚĆ 1 LISTOPADA - WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH

Idea

1 listopada katolicy obchodzą Dzień Wszystkich Świętych (po którym – 2 listopada – następują Zaduszki, Święto Zmarłych), zapalając na grobach bliskich znicze. Od lat 90. XX w. w Polsce coraz popularniejsze są też obchody Halloween (31 października) – zapalanie świec w wydrążonych dyniach i maskarada. Organizując wydarzenia wokół 1 listopada w bibliotece warto pamiętać też o innych kulturach i religiach. Inspiracją do takiego działania może być wyprawa na cmentarz. Cmentarze przechowują pamięć o miejscowościach, często jest to pamięć wielokulturowa. Dobrą praktyką jest dbanie o zapomniane cmentarze (np. żydowskie, ewangelickie).

Przy stacji poznasz trzy tradycje zachowywania pamięci o zmarłych: rromski, żydowski, katolicki. Obejrzyj film, który powstał podczas wyprawy na cztery cmentarze w Krynkach: kirkut, mizar, cmentarz prawosławny i katolicki. Zastanowisz się też, jak przenieść obchody 1 listopada do biblioteki.

Zadanie składa się z trzech etapów:

1. Obejrzyj instalacje dotyczące sposobu pamiętania o zmarłych – przyjrzyj się przedmiotom, odsłuchaj muzykę, przeczytaj wyjaśnienia.
2. Następnie stwórz trzy metafory, które będą opisywały różne sposoby rozumienia pamięci.

Pamięć jest jak kamień, bo...

Pamięć jest jak świeca, bo...

Pamięć jest jak piosenka, bo...

Stworzone metafory zapisz na ścianie.

3. Obejrzyj film „Znikające Krynki”. Zapisz trzy pomysły na to, jak wizyty na cmentarzach włączyć do wielokulturowego działania.

Moje trzy pomysły na działanie:

LISTOPAD: RÓWNOŚĆ

III TYDZIEŃ LISTOPADA: TYDZIEŃ EDUKACJI GLOBALNEJ

Idea

Tydzień Edukacji Globalnej to ogólnoeuropejska inicjatywa, której celem jest podnoszenie świadomości na temat zjawisk i współzależności globalnych, łączących ludzi i miejsca na całym świecie. Działania podejmowane przez edukatorki i edukatorów (ze szkół, organizacji pozarządowych, instytucji kultury) podczas TEG-u, takie jak warsztaty, debaty, festiwale, koncerty, ale i wymieniałnia ubrań lub książek, mają służyć przygotowaniu ludzi do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości w sposób solidarny z innymi krajami (szczególnie krajami tzw. Globalnego Południa, wcześniej nazywanymi „krajami rozwijającymi się” lub krajami „Trzeciego Świata”). TEG odbywa się zawsze w trzecim tygodniu listopada (w 2015 roku 16-22 listopada) i co roku koncentruje się na innym temacie przewodnim; koordynacją działań w ramach tej inicjatywy zajmuje się w Polsce Grupa Zagranica – federacja 61 organizacji pozarządowych.

Więcej informacji: www.zagranica.org.pl; www.teg.edu.pl.

Zadanie składa się z pięciu etapów:

1. Na początek znajdź trzy spośród czterech materiałów dostępnych przy stacji Tygodnia Edukacji Globalnej:

- (I) materiał „Wieści z kraju i ze świata”,
- (II) schemat „Światowe więzi”,
- (III) lista „Typy relacji”.

2. Przeczytaj dokładnie materiał „Wieści z kraju i ze świata” oraz „Typy relacji”.

3. Uzupełnij (samodzielnie lub w parze) schemat „Światowe więzi” wpisując w miejscu węzłów nazwy państw, których dotyczą kolejne wiadomości (Polska, Belgia, Demokratyczna Republika Konga, Chiny, Bangladesz, USA, Irak, Brazylia, Indie, Wielka Brytania, Japonia, Francja, Tunezja), a na połączeniach węzłów (na sznurach) wpisz typy relacji między poszczególnymi krajami (dobierz z listy „Typy relacji”).

Wypełniony treścią rysunek pokaże ci zależności, które łączą poszczególne kraje na świecie. Zależności tych jest coraz więcej, a postępujący proces zacieśniania się więzów/relacji pomiędzy różnymi regionami świata nazywamy globalizacją.

* Adaptacja ćwiczenia NA CZYM POLEGA GLOBALIZACJA z publikacji: Cały świat w klasie. Ćwiczenia do wykorzystania na zajęciach przedmiotowych w gimnazjum, red. J. Witkowski, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2011, s. 62, dostępnej na stronie: <http://globalna.ceo.org.pl/geografia-historia-biologia/publikacje/cal-y-swiat-w-klasie/> [data dostępu: 08.10.2015].

4. Przeczytaj dostępną przy stacji informację nt. korzystania z zasobów wodnych (materiał pt. „Woda”).
- 5 . Zastanów się, jak w ramach TEG pokazać dzieciom w bibliotece globalne zależności na przykładzie korzystania z wody jako zasobu naturalnego. A może chcesz pokazać innego rodzaju zależności? Spisz swoje pomysły.

GRUDZIEŃ: RÓŻNORODNOŚĆ

31 GRUDNIA/1 STYCZNIA

– SYLWESTER I NOWY ROK

Idea

Nowy Rok jest świętem uważanym przez wiele osób za międzynarodowe, uniwersalne, przypadające w kalendarzu gregoriańskim na 1 stycznia każdego roku. Zwyczaj rozpoczynania nowego roku od pierwszego dnia stycznia wprowadził w swej reformie kalendarzowej Gajusz Juliusz Cezar. Rzymianie czcili w ten dzień Janusa, boga bram, drzwi i początków.

Wykraczając poza własny sposób patrzenia na świat, można się dowiedzieć, że założenie o uniwersalności Nowego Roku jest nieco na wyrost. Jak się przekonasz, Nowy Rok obchodzony jest niemalże przez cały rok, zależnie od kraju, regionu, religii.

Wyznawcy prawosławia i część grekokatolików postępujących się kalendarzem juliańskim wita Nowy Rok w nocy z 13 na 14 stycznia (według kalendarza gregoriańskiego).

Chiński Nowy Rok wyznaczany zgodnie z kalendarzem chińskim wypada zwykle w drugi now księżyca po przesileniu zimowym, które z kolei wypada w jedenastym miesiącu księżycowym. Podobnie Nowy Rok czyli Święto Têt w Wietnamie.

W buddyzmie mahajana Nowy Rok przypada po pierwszej styczniowej pełni księżyca. Jednak w buddyzmie tybetańskim Nowy Rok czyli Losar wypada dzień po nowiu księżyca, następującym po wejściu Słońca w obszar Gwiazdozbioru Barana. W buddyzmie therawada i hinajana Nowy Rok nigdy nie rozpoczynał się wraz z pierwszą kwietniową pełnią księżyca, jednak współcześnie ma najczęściej stałą datę – rozpoczyna się 13 kwietnia.

Tradycyjnym irańskim świętem Nowego Roku jest Nouruz obchodzone w dniu równonocy wiosennej. Żydowski Nowy Rok to święto Rosz ha-Szana, obchodzone w pierwszym dniu miesiąca tiszri (wrzesień/październik). Dzień ten obchodzony jest inaczej niż Nowy Rok w większości kultur. Nie jest okazją do radosnej zabawy. Jest Dniem Sądu. Przygotowania trwają już w miesiącu poprzedzającym święto (analizowanie własnych uczynków, szczególnie tych złych – skierowanych przeciwko ludziom i Bogu). Celem etycznym Rosz ha-Szana i następującego po nim Jom Kipur jest analizowanie własnego życia, dostrzeżenie win, okazanie skruchy, przebłaganie Boga i skrzywdzonych bliźnich.

Zadanie składa się z dwóch etapów:

1. Od edukatora/ki wielokulturowego/ej dowiedz się, w jaki sposób obchodzony jest Nowy Rok w kulturze, z której wywodzi się edukator/ka.
2. Dowiedz się:
  - jak brzmiały typowe życzenia składane w tym dniu (możecie je zapisać bądź wykorzystać dyktafon w telefonie komórkowym),
  - co charakteryzuje ten dzień (jedzenie? zachowanie? strój?).
3. Pod koniec gry wasza para będzie odpowiedzialna za przekazanie wiedzy od edukatora/ki swojej drużynie.

GRUDZIEŃ: RÓWNOŚĆ

18 GRUDNIA – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ MIGRANTÓW

Idea

Na świecie co 35 osoba jest migrantem, żyje i pracuje poza krajem swojego pochodzenia. Migranci stanowią część populacji we wszystkich państwach na świecie. Ich los, warunki w jakich żyją, Dostęp do dóbr publicznych to kwestie bardzo zróżnicowane.

Międzynarodowy Dzień Migrantów został ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w celu zapewnienia przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich migrantów. To okazja do organizowania różnych wydarzeń, ale przede wszystkim do zrozumienia, refleksji i wczucia się w sytuację osób mieszkających w nowym kraju.

Zadanie

Zadanie to jest niespodzianką. Polega na odnalezieniu stacji w przestrzeni kongresowej i pojawieniu się w niej w swojej parze o wyznaczonej godzinie. Pory rozpoczęcia zadania wyznaczone są co 15 minut, począwszy od pełnej godziny, a zatem X:00, X:15, X:30 i X:45.

Jeśli stawisz się na czas i będziesz tam z osobą ze swojej pary, z którą jesteś zobowiązany/a wykonać całe zadanie, wtedy na miejscu otrzymasz dalsze wskazówki.

